

laiškai lietuviams

sausis / january 1983

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

Laiskai lietuviams

1983 / SAUSIS - JANUARY / VOLUME XXXIV, NO. 1

ŽVELGIANT Į 1983-IUOSIUS METUS

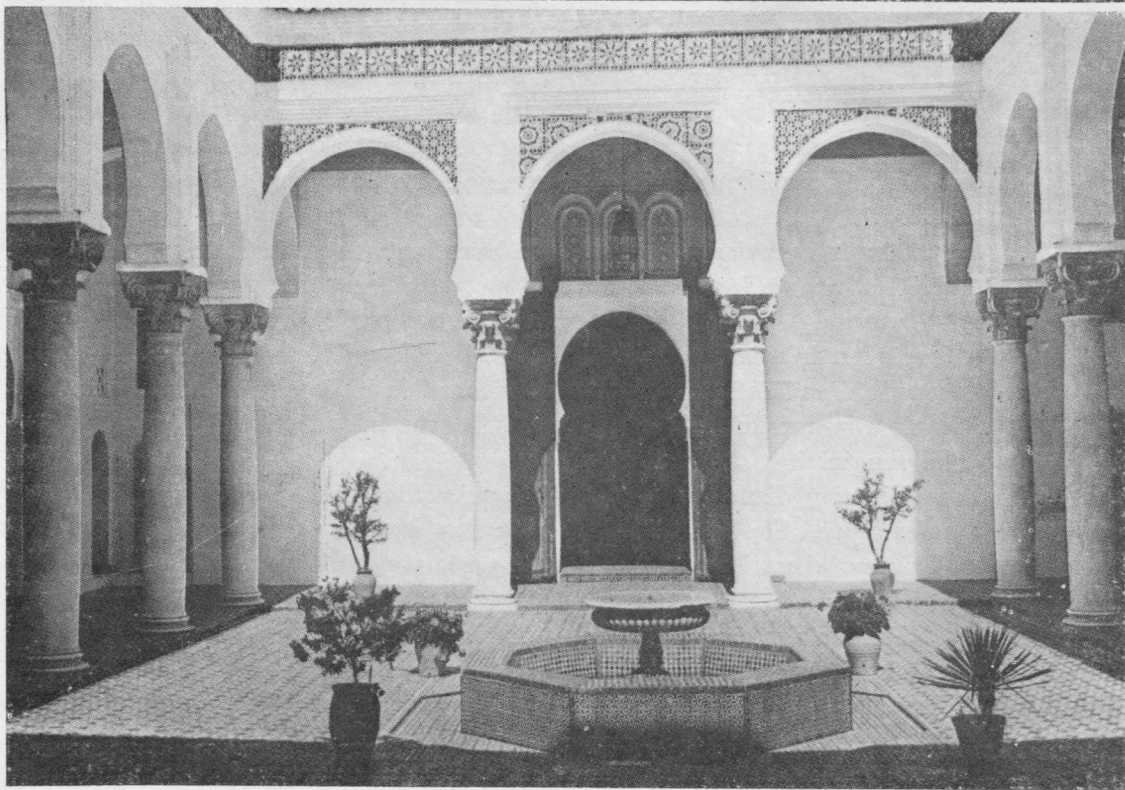
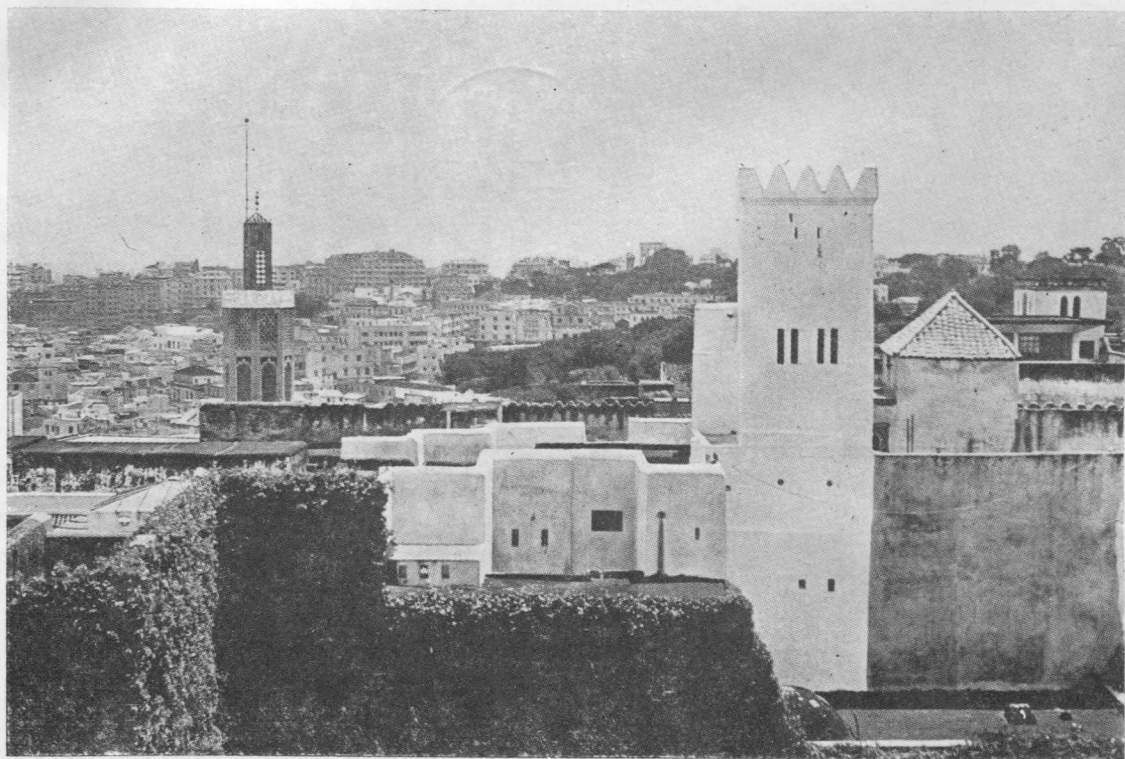
JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Popiežius Jonas Paulius II šiuos 1983 metus paskelbė Šventaisiais Atpirkimo metais. Mat pagal tradiciją Kristus mirė, atpirkdamas žmoniją, 33 metais, užtat kas penkiasdešimtieji metai nuo jo mirties yra sukaktuviniai, tad vėliau ir buvo pradėta juos skelbti šventaisiais metais. Šiais metais nuo Kristaus mirties sueina 1950 metų, todėl jie ir paskelbti šventaisiais. Vyresnieji atsimena, kad 1933 metai buvo taip pat paskelbti šventaisiais. Be abejo, šiais metais milijonai žmonių iš viso pasaulio stengsis aplankyti Romą ir Šventąją žemę.

Mums, lietuviams, šie metai yra šventi ne tik religine, bet ir tautine prasme. Mes juos vadiname ir "Aušros" metais, nes sukanka 100 metų nuo "Aušros" pasirodymo. Šiais metais yra organizuojamos II Pasaulio lietuvių dienos Šiaurės Amerikoje. Į šias dienas suplauks tūkstančiai lietuvių iš viso laisvojo pasaulio. Per šias Pasaulio lietuvių dienas bus PLB seimas, Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas, VI Dainų šventė, Sporto žaidynės ir kiti įvairūs kultūriniai renginiai.

Lietuvių dienoms yra parinktas prasmingas šūkis: "Vienybėje su kovojančia tauta". Šių lietuvių dienų nuotaikos ir dvasia, be abejo, alsuos tėvynės laisvės troškimu. Norint atgauti tėvynei laisvę, būtinai reikalingas mūsų visų rimtas ir vieningas darbas.

Pirmiausia reikalinga vienybė ir bendradarbiavimas su mūsų broliais ir sesėmis Lietuvoje. Ten vyksta pagrindinė kova už laisvę, ten yra ir turi išlikti tikras lietuviškas gyvenimas. Kai kas tą bendradarbiavimą su Lietuva laiko kontroversiniu klausimu. Kontroversinis jis gali būti tik tam, kas neturi geros valios ar protinio išvalgumo. Atskirti lietuvi nuo okupanto, pavergtąjį nuo pavergėjo neturėtų būti jau taip sunku. Šitas bendradarbiavimas yra būtinas:

Tanžyras. Casbah pilis ir pilies kiemas.

mes galime labai daug padėti jiems, o jie mums. Be nuolatinio ryšio su kamieniu tuoj nudžiūs nuo jo atsiskyrusi šaka.

Protingas ir nuoširdus bendradarbiavimas turi vykti tarp mūsų organizacijų, veikėjų ir veiksmų. Deja, mūsų veiksmai jau yra tapę savitarpio kovos, pjautylių, nesantikos ir nesugyvenimo simboliu. Šiais mūsų šventaisiais lietuviybės metais reikėtų pagaliau tas nesąmones ir tą savizudišką kovą baigti. Ir čia nieko daugiau nereikia, tik protinio įžvalgumo ir geros valios.

Taip pat mums labai reikalingas glaudesnis bendradarbiavimas, kurio iki šiol labai trūko, su kitomis rusų komunistų pavergtomis tautomis, ypač su latviais, estais, ukrainiečiais ir kt. Tai labai pabrėžia ir kai kurie iš Lietuvos atvykusieji asmenys. Mūsų tautelės yra mažos. Didžiosioms pasaulio valstybėms jos nedaro didelio įspūdžio, bet jeigu mes visi bendrai už savo laisvę kovotume, tai kitaip ir kiti į mus žiūrėtų, ir mes greičiau savo tikslą pasiektume. Mes per daug esame linkę į separatizmą. Gal norėdami lietuviybę apsaugoti nuo svetimų įtakų, esame stipriai užsidarę langus ir duris, bet jau būtų laikas atidaryti. Po užraktu laikydami savo lietuviybę, jos ilgai neišsaugosime: ji ten mirs, uždus.

Kad ilgiau užsitęsęs darbas ar ilgesnė kova nenumuštų mūsų nuotaikos ir neverstų nuleisti rankų, reikalinga tvirta viltis, kad kova bus laimėta. Ne vienas mūsų jau pradeda nuleidinėti rankas, sakydamas, kad nei Lietuvai atgauti laisvę nėra vilties, nei mūsų lietuviybė čia, išeivijoje, negalės ilgiau išsilaikyti. Bet tai per daug pesimistiška galvosena. Stebint didžiųjų pasaulio valstybių nusistatymą, Rusijos vidaus gyvenimą ir pavergtų kraštų laisvės troškimą, galima tvirtai tikėtis, kad dabartinė padėtis ilgai neišsilaikys, kad kada nors ir Lietuva galės džiaugtis nepriklausomybe. Žinoma, jos gyvenimas nebus toks, kaip buvo tarp 1918 ir 1940 metų. Visas pasaulis keičiasi, taip pat keičiasi ir atskirų tautų bei valstybių santvarka; bet galima tikėtis, kad vieną kartą Lietuva vėl galės laisvai apspręsti savo gyvenimo santvarką.

O kaip su mūsų lietuviybės išlaikymu išeivijoje? Kad jai pranašaujančiųjų greitą žlugimą pesimizmas nėra pagrįstas, paimkime tam įrodyti tik vieną pavyzdį — skautų tautinės stovyklas. Ketvirtoje tautinėje stovykloje 1958 metais dalyvavo apie 700 skautų. Kai kurie vadovai tada kalbėjo: "Kaip gražu stebėti tokį būrį jaunimo, bet kažin kaip bus ateinančioje tautinėje stovykloje už 10 metų? Kiek tada dalyvaus, jeigu iš viso ji galės įvykti?" Praėjo 10 metų, buvo suruošta penktoji tautinė stovykla, kurioje dalyvavo daugiau kaip 1200 skautų! Praėjo dar 10 metų — buvo šeštoji tautinė stovykla, čia iš viso vėl buvo 1200 su viršum dalyvių (Amerikoje ir Australijoje). Tad galime turėti vilties, kad lietuviybė dar ilgai išsilaikys. Žinoma, reikia nuolatinių pastangų. Ir kas tą lietuviybę čia išlaiko? Be abejo, ją išlaikyti padeda mokyklos ir organizacijos, bet pagrindinis lietuviybės išlaikymo veiksnys yra šeima. Tad ir mokyklų, ir organizacijų vadovybės turėtų kreipti dėmesį ne tik į vaikus, bet ypač ir į šeimas.

Prasidedant naujiesiems metams, reikia neužmiršti ir lietuviškos spaudos klausimo. Praktika rodo, kad tose šeimose, kurios pradeda atsisakinėti lietuviškųjų laikraščių ir žurnalų, pamažu pradeda užgesti ir lietuvių kalba, ir bet koks lietuviškas gyvenimas. Ypač šiais "Aušros" metais kiekviena šeima turėtų pagalvoti, ar nebūtų gera, gražu ir naudinga užsisakyti kokį nors laikraštį ar žurnalą, kurio dar neskaito.

• JAV, Allegheny, Pa., teismas nusprendė, kad suaugusieji, kurie parūpina nepilnamečiams alkoholinius gėrimus, gali būti traukiami teismo atsakomybėn už nuostolius ir žalą, kilusius iš nepilnamečių pasigėrimo.

• Ispanijoje, lankantis popiežiui Jonui Pauliui II, Avilos mieste uždarams karmelitėms buvo leista išeiti už vienuolyno sienų, tuo metu nesilaikant tylos. Jos gana triukšmingai sutiko popiežių. Šv. Mišiose prie senovės miesto sienų dalyvavo apie 200 tūkstančių žmonių.

• Čekoslovakijoje tarp 1981 m. balandžio mėnesio ir 1982 m. rugpjūčio mėn. 16 asmenų, dauguma kunigų, buvo nubauti kalėti nuo 4 mėnesių iki trejų metų, kaltinant dėl religinės veiklos.

TARP SKILĖS IR CHARIBDĖS

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Graikų Odisėjo, laimingai praplaukusio pro sirenų salą, laukė dar viena kliūtis. Reikėjo plaukti pro Skilę ir Charibdę. Iš vandens kyšojo dvi uolos. Viena staigiai kilo aukšty, kone rėmė debesis. O jos papėdėje vėpėsi kiaurymė, kurioje tūnojo šešiagalvė pabaisa Skilė. Ant ilgų kaklų tos galvos buvo ginkluotos čiuptuvais, kuriais pastverdavo, kas tik plaukė pro šalį. Pusiau pasinėrusi savo tamsioje kiaurymėje, tykodavo atklystančio grobio: delfinų, šunžuvių, bet ko — malšinti savo alkiui. Dar jokiame jūreiviui nebuvo pavykę pro Skilę praplaukti, jos nepastvertam.

Antroji uola buvo mažesnė, bet gal dar pavojingesnė. Prie jos putojo šniokštė sūkurys. Tai buvo Charibdės nasrai. Triskart per dieną iš jų vandenį išversdavo ir triskart įtraukdavo. Visa, kas, vandenį įtraukiant, būdavo arti, drauge su juo nugarmėdavo į tos pabaisos gerklę. Nors jos uola mažesnė, bet, kaip sakytą, čia pavojaus buvo dargi daugiau. Šešiagalvė Skilė vienkart galėjo pastverti tik šešis jūreivius. O į Charibdės verpetą pakliūdavo visas laivas. Tad štai kokia kliūtis laukė tėviškėn plaukiančių graikų. Neatsargiai pasuksi į vieną pusę — pačiups Skilę; pasuksi per daug į antrą — nugarmėsi tiesiai į nasrus Charibdei.

Ir šis Odisėjo nuotykis vaizdžiai piešia vieną mūsų keliavimo tiesą: jog kartais gyvenimas pastato žmogų prieš dvi galimybes, kurios abi baisios, bet vieną ar antrą rinktis reikia. Prieš tokią Skilę ar Charibdę aplinkybės dažnai pastato privatų žmogų. Bet gal dar dažniau pro jas prireikia važiuoti kitų vadams. Šiems tos dvi uolos dar labiau gąsdinančios, nes nuo daromo sprendimo pareina nebe vien jų pačių, bet ir kitų žmonių, net ištisos tautos ar krašto ateities likimas, gerovė ir garbė. Iliustracijai pasistatyme prieš save du pavyzdžius, paimtus iš nesenos istorijos: kitų vadams — iš Lietuvos, privatiems asmenims — iš Norvegijos.

1940 m. Lietuvos vyriausybė gavo Sovietų Sąjungos ultimatumą. Turbūt visi žinome apie paskutinį posėdį prezidentūroje, kur buvo svarstomas atsakymas. Šalia kitko, ultimatumas reikalavo leisti rusų ginkluotoms pajėgoms užimti Lietuvą. Tad reikėjo apsispręsti: priešintis ginklų, ar pasiduoti be kovos. Laiko tebuvo keletas valandų. To posėdžio eigą ir nutarimą vieni teisingai, kiti smerkia. Čia norima nurodyti vien tai, kas mus visus jungia, būtent patį svarbiausiąjį dalyką: jog jis, kaip visi sutinkame, mūsų šalies vadovybę pastatė prieš Skilę ir Charibdę.

Priešinsies, tebūdamas nykštukas prieš galijotą, tave sumals. Ypač jei dar iš kaimynų nelauktina pagalbos, kokią naudą šaliai atneš jos nuniokojimas, daugelio jaunų gyvybių sunaikinimas, užuot jas išlaikius kraštui? Nesipriešinsi — ar irgi neapiplėši tautos? Juk ji, kaip ir žmogus, evangelijos žodžiais, gyvena ne vien duona, bet ir dvasia, ne vien medžiagine klotimi, bet ir idealo ugnimi, kuri tokia svarbi, siekiant laisvės. Ar kova, nors ir nelygi, ne garbingesnė tautos lobyne, ne labiau įkvėps, ypač ateities kartas, negu pasidavimas be šūvių? Užėjus viesului, medis laiko atstatęs savo šakas, o nendrė lenkiasi kartu su vėju. Anas dažnai sulaužomas, toji lieka sveika. Kas vertingiau: ažuolo tvirtumas, ar nendrės protingumas? Čia to spręsti nesiimama. Aišku tik viena ir mums, ir tuo metu posėdžiavusiems: pasukus į vieną pusę, tykojo Skilė, pasukus į antrą, laukė Charibdė.

Štai kitas pavyzdys, kaip prieš Skilę ir Charibdę gali būti pastatytas privatus asmuo. 1943 m. pavasarį prie vokiečių okupuotos Norvegijos, šiaurinėje krašto dalyje, atplaukė iš Anglijos žvejų laivas. Jo tikslas buvo ne žvejoti, o visai kitoks: išlaipinti keturis gerai paruoštus norvegus drauge su atsivežta krova, kurią sudarė aštuonios tonos sprogmenų, krūva šaunamųjų ginklų ir

trys radijo siųstuvai. Šių vyrų laukė dvigubas uždavinys: vasarą mokyti gyventojus partizaninio karo, o rudenį užpuolus išsproginti oro pajėgų bazę, iš kurios vokiečiai savo lėktuvais aliantams darė didelių nuostolių. Juos išlaipinusi, aštuonių vyrų laivo įgula turėjo grįžti į Angliją.

Laivas nakčia prislinko prie vienos salos ir įmetė inkarą kalnų dengiamoje įlankoje. Netoliese gyvenantis patikimas pirklys — apie jį žinojo iš Anglijos — turėjo vėliau išlaipintuosius ir daiktus slapta prakišti į patį žemyną — Tromsio miestą. Palikę kitus laive, trys tuojau pat sėdo į valtį ir pas tą pirklių nuvyko. Buvo jau atsigulęs, bet svečius įsileido ir nuvedė į virtuvę. Paklaustas, ar galėtų nugabenti keturis žmones ir jų daiktus į Tromsio miestą, mielai sutiko. Kai už tai jam pasiūlė didoką sumą pinigų, nustebo. Sumetė, kad čia turi būti kas nors daugiau, negu paprastas pervežimas. Kadangi neteisinga įvelti žmogų į pavojų, nenurodant rizikos, kuriai save išstato, vyrai pasisakė atplaukę iš Anglijos.

Iš pradžių pirklys nenorėjo tikėti. Pasiūlė jam cigaretę. Užsidedę — tabakas angliškas. Tada vyrai pastebėjo, kad pirklys išsigandęs. Jis pradėjo visokiais būdais išsiskinėti. Į Tromsio miestą nuvežti negalįs: neįmanoma palikti vieno namų, nebūsią kam pašerti gyvulių, labai sunku gauti benzino ir panašiai. Vyrai stačiai ir pasakė esą juo nusivylę: Anglijoje jiems buvę užtikrinta, jog padėsias. Tada išėjo aikštėn tiesa ir padarytoji baisi klaida: buvo atvykę ne pas tą pirklių! Anas prieš porą mėnesių mirė. Naujasis savininkas buvo ta pačia pavarde, todėl visas, ir iškaba, liko nepakeista.

Nieko daugiau nebebuvo daryti, kaip su juo atsisveikinti, prieš tai kuo aiškiausiai įkalus į galvą, kad niekam nepasakotų, ką girdėjęs. Pirklys nuėjo atgal į lovą. Bet užmigti nebegalėjo. Vis baisiau prieš jo akis stiepėsi Skilė ir Charibdė. Ar tie vyrai tikrai buvo iš Anglijos? O jei tai vokiečių agentai, pasiūsti jo išbandyti? Iš žmonių girdėjo, kad į pakraščio salas vokiečiai siunčia savo žmonių, kurie lygiai tą patį daro: sakosi atvykę iš Anglijos. Tada areštuoja

kiekvieną, kuris sutinka padėti. Jei šie trys vyrai buvo vokiečių agentai, tai atsisakymo padėti neužteks: lauks, ar jis apie tai praneš policijai. Gera žinojo, ką reiškė būti sugautam, kad vokiečiams neištikimas: koncentracijos stovykla pačiam, gal ir žmonai; galas prekybai, kurią neseniai pradėjo plėsti; galas viskam.

Tiesa, svečiai tobulai kalbėjo norvegiškai. Bet argi nėra norvegų nacių, kurie tar nauja vokiečiams? Angliška cigaretė labai menkas įrodymas. Gailėjosi, kad nepaprašė įrodyti kuo nors daugiau, jog tikrai iš Anglijos. Tačiau negi vokiečiai darys ką nors atžagaria ranka? Tikriausiai būtų parodę visus reikalingus padirbtus dokumentus. Bet jei tai iš tikro buvo jo tautiečiai ir sakė tiesą, ir kaimynai patirs, kad jis įdavė juos priešui? Tada dar menkesni pyragai nuo savųjų, negu nuo vokiečių: būti visam gyvenimui su išdaviko vardu. Pirkti pas tokį niekas nebekels nė kojos.

Odisėjo vaizdu, darysi viena — pakliūsi Skilei; darysi antra — teksi Charibdei. Kažin kaip pirklys apsisprendė? Visą naktį išsivartęs be miego, rytą nuėjo prie telefono. Už tai penkiolika žmonių užmokėjo savo gyvybę: vienuolika atplaukusiųjų buvo vokiečių sušaudyti, keturi vietiniai mirė koncentracijos stovyklose. Pats pirklys po karo turėjo stoti prieš Norvegijos teismą. Buvo pasiūstas aštuoneriems metams sunkiųjų darbų kalėjimo už išdavikišką bendradarbiavimą su okupantu.

Po šios poros pavyzdžių, kaip reikalas rinktis pastato prieš Skilę ir Charibdę, pažvelkime į porą dėsnių, kurie pravartūs renkantis ir gali palaikyti pasirinkus. Vieno dėsno židinyje stovi malda, antro — kritika: du dalykai, nuo bet kokio sprendžiamo žingsnio neatsiejami. Čia beliko vietos pasvarstyti pirmajam.

Gal niekada žmogus taip nejaučia, kad jam reikia šviesos ir jėgos, kaip stovėdamas prieš lemiamą sprendimą. O iš kokios versmės tos šviesos ir jėgos galime pasisemti daugiau, jei ne iš maldos? Iš to šaltinio ėjo semtis kone visi didieji žmonės, prieš kuriuos šiandien lenkiame galvas. Paimkime

tik vieną — Indijos Gandį. Štai jo paties žodžiai: "Malda išlaikė mane gyvą... Ir viešai, ir privačiai man teko pergyventi labai karčių valandų. Jos mane protarpiais stūmė į neviltį. Kai toji neviltis daužė, išlikau nepalūžęs todėl, kad rėmė malda".

Šia proga galima įterpti apie maldą tokią pastabą. Meldžiamės ne vien tada, kai Dievui kalbame, bet ir kai jo klausomės, kitais žodžiais, ne vien kai Dievui kalbame mes, bet ir kai Dievas kalba mums. O ryškiausiai jo balsas skamba, mus šviesdamas ir stiprindamas, iš šventųjų žmonių raštų. Iš induizmo šventųjų knygų žinomiausia yra Bhagavad Gita — Aukščiausiojo giesmė. Vydūnas ją išvertė ir į lietuvių kalbą. Klausymės toliau Gandžio: "Kai mane apninka abejonės, kai esu kitų nuvilts ir aplinkui nebematau nė spindulėlio šviesos, imu Bhagavad Gitą ir joje visada randu save guodžiančią mintį. Pačioje liūdesio gelmėje į veidą grįžta šypsniš. Mano gyvenime buvo gausu išorės tragedijų. Jei jos nepaliko manyje jokių regimų ir neišdildomų žymių, turiu padėkoti Bhagavad Gitos balsui, kurio klausiausi". Tikrai graži pamoka ir paskata mums melstis prie atsiskleisto Šv. Rašto, kaip Gandis prie anos šventosios induizmo knygos.

Kodėl malda taip žmogui padeda? Atrodo, kad svarbiausia dėl trijų priežasčių. Viena, ji yra didelė *žvilgsnio blaivintoja*. Mes visi esame dideli savimybės. Ir priežodis sako: kiekvieno nagai riesti į save. O savi interesai, tartum apraizgę voratinkliai, temdo mūsų žvilgsnį į bendrąją gerovę. Regime ir renkamės tik kas gera mums, kitais daug nesirūpindami, dažnai netgi jų sąskaita. O malda žmogus stoji prieš Dievą, kuris yra tyras, amžinas, visų Tėvas. Tai savaime gena šalin, kas menka, siaura ir savanaudiška. Juk ir pas aukštą asmenį neiname su kasdieniniais drabužiais. Ką vizitas aukštam asmeniui daro su išore, tą maldoje vizitas Dievui daro su vidumi: tartum dreskia nuo mūsų akių tuos savimeilės voratinklius, daro žvilgsnį objektyvų, ieškanį ne savęs, o tiesos, ne savo naudos, o dangaus valios.

Antra, malda yra didelė *širdies stiprintoja*. Žmogui turbūt nėra didesnio ramsčio, ypač sunkią valandą, kaip geras draugas. Iš tikrųjų į žmogaus širdį draugystė įrašyta giliausiai, nes gi ją pagrįsta pati meilė. Tai gi žmogų jau pakelia ir palaiko geras draugas, kuriam gali patikėti savo paslaptis. Jei tas draugas ne vien geras, bet ir daug gali, ryšys su juo pripildo įstabios stiprybės. O Dievas kaip tik yra geras ir galingas. Todėl į jį kreipęsis asmuo jaučiasi nebe vienas, o dviese — su draugu, ir ne bet koku, o visagaliu ir visa žinančiu advokatu, kuriam dabar pavesti reikalai, ir kuris jais rūpinsis.

Taip palaimingai malda veikia, net jei Dievas nepadėtų, dargi jei, kaip yra teigiančių, jo suvis nebūtų. Paimkime pavyzdį. Štai pro kurią nors vietovę turi pravažiuoti garbingas svečias. Todėl dailiai apvalomos sodybos; jam sutikti išmokstama gražių dainų. Dėl kokios nors priežasties svečias neatvyksta. Bet žmonėms tas pasiruošimas ne be naudos: taip darosi miela, kai aplinkui švaru, o tos išmoktos dainos kelia jų pačių širdis. Vadinas, nors iš svečio pusės neįvyko nieko, jau vien iš žmonių pusės vietovei kilo didelė nauda. Su malda panašiai: skaidrina žvilgsnį ir stiprina širdį, jei žvelgiame į ją vien psichologiškai, tai yra iš žmogaus pusės — Dievui nedarant nieko. Malda taip valomai ir stiprinamai veikty, net jeigu, kaip dalis ateistų teigia, Dievas būtų žmogaus išsigalvotas, jo vaizduotės padaras.

Bet iš tikrųjų ne žmogus sugalvojo Dievą, o Dievas žmogų. Ne Dievas yra žmogaus padaras, o žmogus Dievo. Todėl ir į maldą turime žvelgti ne vien psichologiškai, tai yra iš žmogaus pusės, bet ir teologiškai, tai yra iš Dievo. Anuo pateiktu pavyzdžiu, ne vien vietovė apvalyta ir keliama dainos, bet ir laukiamas svečias tikrai atvyksta. Tad ne vien žmogus, kreipdamasis į Dievą malda, blaivinas žvilgsnį bei stiprinasi širdį, bet ir *Dievas veikia*. Tai trečia priežastis, kodėl malda taip žmogui padeda. Tą Dievo veikimą dėl maldos labai gražiai piešia Kristus įvairiais tėvo ir jį ko nors prašančio vaiko pavyzdžiais. Juos suglaudžia tokiu sakiniu: "Jei tad jūs, būdami nelabi, mokate savo

vaikams duoti gerų daiktų, juo labiau jūs Tėvas iš dangaus suteiks Šventąją Dvasią tiems, kurie jį prašo" (Lk 11,13).

Šventosios Dvasios kaip tik ir turime melsti iš dangaus Tėvo, kai gyvenimas mus stato prieš Skilę ir Charibdę, kad mums parodytų kelią. Mėgstamiausia jau minėto Indijos Gandžio giesmė, prašant Dievą šviesos, buvo kard. Newmano *Lead, Kindly Light*. Ji tinka baigti svarstytoms mintims:

Geroji šviesa, aplink sutemę.

Būk mano vadas!

Naktis apgaubus kelionės žemę,

Po kojų — ledas.

Regėti ateities aš nemeldžiu.

Parodyk vien, kur žengti šiuo metu.

Anksčiau pats vienas, nors jėgos menkos,

Dairiausi tako

Ir netiesiau, kad vestum, savo rankos,

Kaip Raštas sako.

Aš išdidžiai maniau žinąs geriau.

Prašau atleisti, kad be tavęsėjau.

Tu saugiai vesi pro pelkes, klonius,

Uolas dantytas

Ir kelsi drąsą gaivia malone,

Iki auš rytas,

Iki prie tavojo sosto aukštai

Mane sutiks gerieji angelai.

MINTIS PARAPIJOS METAMS

MARIJA STANKUS-SAULAITĖ

Kai kurios, pvz., juodųjų metodistų bažnyčios, turi komitetą ligoniams lankyti. Jiems atrodo savaime aišku, kad bendruomenėn įtraukiami ir joje palaikomi asmenys, ligoninėje ar namuose sergą. Lankytojai guodžia ir ligonius, ir jų šeimas; reikalui esant, jiems bendruomenė padeda net materialiai. Ligoniiui pasveikus, bendruomenė gali džiaugtis ir jo sveikata, ir sustiprėjusia, suaugusia bendruomene. Vienos mano draugės motina dieną savaitėje praleidžia ligoniams padėti.

Turbūt negalima abejoti, kad lietuvių parapijos ir panašios bendruomenės, pvz., Čikagos Jaunimo centro, rūpinasi kenčian-

čiais. Kunigai laimina; parapija paremia tuo būdu, kurio šeimai reikia; draugai aplanko. Ne vien nelaimei įvykus, jaučiama krikščioniškosios bendruomenės parama. Diena iš dienos šeima nervinasi, rūpinasi, meldžiasi ir bando ramiai išsilaikyti. Visa tai imanomiau, drauge su kitais padėti sprendžiant.

Gali ir jaunuoliai šeimas lankyti. Nors jie neturi tos gyvenimo patirties, kurios reikia pamokslams, jaunuoliai gali naujai ir energingai pasvarstyti; jie gali palinksminti, padėti sergančiam pajusti jam nepasiekiamą pasaulį.

Neseniai viena draugė iš Kalifornijos paskambino, prašydama lankyti jos pažįstamą, vėžiu mirštantį. Nors iš pradžių buvo sunku, nes liga purto ir mirtis gąsdina, po truputį paaikšėjo, kad ne aš ką nors duodu, bet man dovanojama. Susipažinau su drąsiu, tiesiu žmogumi, kurio nebūčiau pažinusi; pamačiau, kaip galima kentėti ir mirti garbingai. Buvome lygūs, tik tuo metu jis vienus dalykus, o aš kitus pergyvenome. Sveikas žmogus ne būtinai yra tas, kuris duoda; ligonis irgi dalina dovanas — save, savo mintis, kantrybę, humorą, savo tylą. Būtų buvę gaila, to žmogaus niekad nepažinus.

Įvairiais būdais tokį ligonį remia draugai: lanko, paveža, pasirūpina kunigu, atneša gėlę, papasakoja, paskaito, pasiklauso. Toks ligonis įvairiai padeda draugams: labiausiai jis parodo, kad gyvenimas tęsiasi ir tai dimensija, kurią sunku lakstant ir skubant įsivaizduoti.

Toks draugų būrys, krikščioniška bendruomenė irgi yra veikla ir net lietuviška veikla. Iš senų senovės lietuviai gailėstingi, vaišingi, jautrūs. Jiems ypač rūpi sergantieji, miršantieji ir mirusiųjų palikti.

Lietuviškosios parapijos žymimos gailėstingumu, dosnumu ir rūpesčiu vargšais.

• Lenkijoj daugely bažnyčių buvo specialios pamaldos, minint 4 m. sukaktį nuo Jono Pauliaus II išrinkimo popiežiumi. Varšuvoje pamaldoms vadovavęs arkiv. Glemp pamoksle priminė vyriausybės neleistiną žygį — nepriklausomos profesinės sąjungos panaikinimą.

KABOKLAS

Raudonas diskas ritas dangumi,
Raudonos žemės toliai...
Nupyniau dainą širdimi —
Pasiklausykit, broliai.

Prašvilpia vėjas sūkuriais,
Ir eukaliptas rauda...
Ir aš kadaise — ne nūnai —
Tik džiaugsmo odes audžiau.

Dvi palmės kuždasi prie kelio,
Suprasti jų nemoku;
Lagartas švysteli per sausą žolę,
Kolibrai rumbą šoka...

Kaboklas sausas, toks išsekęs,
Bambuko pypkę rūko;
Praeivį liūdnom akimis seka —
Atogrąžų lietus pratrūko.

Nuplaus, nuneš raudonas dulkes,
Kaboklo liūdesį nuplaus;
Nuūš per tyrumas drumzlėtos upės,
Po tropikų lietaus.

Ir vėl raudonas diskas plauks
Per žydrumas plačias,
Neramūs toliai mane šauks
Toli, toli nuo čia...

Kolibriai sumirgės rasoje,
Kaboklas prie lūšnelės snaus...
O graudulys karštoje tyloje
Širdy kuždės ir — grauš...

— — — — —
Aš svetimas gamtos peizažui
Per tropikus klampoju...
Rytoj, poryt — per daugel metų —
Tik ilgesį dainuoju!

Minty — Šešupės kloniai mirga,
Jų kilimas gėlėtas;
Pjovėjų dalgiai saulėj žirba,
Daina — seniai girdėta...

Trumpa akimirka ištirpo,
Mintis — mirażas anu dienų.
Rasa blakstieną vilgo —
Atogrąžų naktin einu.

Einu palinkęs, lyg kaboklas,
Nešu klajūno metų kapą...
Nebesulauks gimtinių kloniai —
Mirażuose jaučiu jų kvapą!

Paklydau žemės kelio vingiuos —
Kiti pareis pašešupiais...
O mano žingsnis jau aptingo,
Apaugo piktžolėm takai.

Matau — estradą ryja toliai,
Pro Angatubos bokštus...
Ak, jūs nežinot šito, broliai:
Giliausioj upėje aš trokštu!

Ir kaupias ilgesio malda tyli
Pavargusioj krūtinėj,
Rasa ant skruosto nebyli —
— — — sudievu, paskutinis!

Kaboklas — tai neturtingas Brazilijos laukų gyventojas, portugalų ir indėnų mišinio palikuonis.

Eilėraščio autoriui Klemensui Jūrai (Jūraičiui) pernai suėjo 70 m. amžiaus. Jis yra parašęs poezijos ir prozos veikalų, biografijų, teatrui skirtų dalykėlių ir daug straipsnių Brazilijos ir Amerikos lietuvių laikraščiams. Dabar jis gyvena Ithahaem vasarvietėje, Brazilijoje, prie Atlanto krantų.

SIEKiant DALYVAUTI PALAIMINIMUOSE (II)

P. DAUGINTIS, S.J.

Praeito "Laiškų lietuviams" numerio straipsnyje "Įsakymai ir palaiminimai" rašėme apie Kristaus paskelbtus palaiminimus Kalno pamoksle. Plačiau panagrinėjome trečiąjį palaiminimą: "Palaiminti romieji — jie paveldės žemę". Ši kartą pakalbėsime, kaip dalyvauti kituose Kristaus palaiminimuose, ypač pirmajame: "Palaiminti dvasingieji vargdieniai — jų yra dangaus karalystė" (Mt 5,3).

PALAIMINIMŲ PAŽADAI

Savo Kalno pamoksle Kristus paskelbė aštuonis palaiminimus: "Palaiminti dvasingieji vargdieniai — jų yra dangaus karalystė. Palaiminti, kurie liūdi — jie bus paguosti. Palaiminti romieji — jie paveldės žemę" ir t.t. (Mt 5,3-10). Kaip suprasti tuos pažadus?

Cia Matas kalba apie dangaus karalystę, skirtingą nuo žemiškos karalystės. *Dangaus* karalystė yra ten, kur karaliauja dangaus valdovas Dievas: kur pavaldiniai Jį garbina, su noru Jo klauso ir vykdo Jo įsakymus; kur viešpatauja gerovė, teisingumas, meilė, taika ir laimė. Kristus "Tėve mūsų" maldoje moko jos vis prašyti: "Teateinie tavo karalystė!" Kalno pamoksle Jis skatina: "Pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisybės!"

Be abejo, žemėje ji nėra ir nebus tobulai įsiviešpatavusi. Tačiau tie palaiminimų dalyviai, apie kuriuos Kristus kalba, jau dabar iš dalies joje dalyvauja. Jie suvokia, jaučia ir siekia, tartum ragauja tos dangiškosios palaimintųjų ir šventųjų neapsakomos laimės (lot. beatitudo). Todėl jie jau ir vadinami palaimintaisiais.

"Palaiminti, kurie alksta ir trokšta teisybės — jie bus pasotinti". Jų teisybės alkis ir troškulys jau ir žemėje yra nors kiek pasotinamas. Jie jaučia, kad Dievas savo gerumu juos nuteisina, padaro teisius savo aki-vaizdoje, jie priklauso prie teisiųjų giminės. Jie ir patys stengiasi būti teisūs — teisingi Dievui ir žmonėms.

"Palaiminti gailestingieji — jie susilauks gailestingumo". Gailestingieji mėgina būti atlidūs kitiems, gailestingai užjauciantys ir padedantys kitiems. Jie yra palaimingi žinojimu: patyrė Dievo gailestingumo ir dar patirs ir bus paties Dievo Sūnaus pakviesti: "Ateikite mano Tėvo palaimintieji — paveldėkite nuo pasaulio sukūrimo jums paruoštą karalystę... Kiek kartų pasigailėdami tai padarėte vienam mano mažiausiu broliu, man padarėte!"

TURTO GRĖSMĖ

Turtas ir kitos žemiškos gėrybės iš esmės nėra nei geros, nei blogos. Jų gerumas ar blogumas priklauso nuo jas naudojančio žmogaus. O žmogus dėl savo sugadintos prigimties yra labai pasinėšęs į netvarkingumą, todėl ir į nuodėmingą jų vartojimą su visomis blogomis pasekmėmis sau ir kitiems. Užtat Kristus išpėjo savo mokinius: "Todėl aš sakau jums: per daug nesirūpinkite savo gyvybe, ką valgysite, nei savo kūnu, kuo vilkėsite".

Tas *perdėtas rūpestis* valgiu, drabužiu ir tuo, kuo išigyjami valgio produktai, drabužiai ir kitos gėrybės, būtent pinigai, yra negeras. Toks rūpestis į juos nukreipia visas žmogaus mintis, dėmesį ir jausmus. Kai žmogus žiūri pro žalius akinius, jam viskas žalia. Taip ir biznierių į viską žiūri pro biznieriško pelno akinius: kiek šis daiktas kainuoja, už kiek brangiau galėčiau jį parduoti, kiek šis ar anas žmogus perka, ar galėtų pirkti iš manęs, kaip su juo elgtis, kad tapčiau nuolatinio klientu; kiek duoti šeimos nariams pinigų, kad ne tik nepakenkčiau bizniui, bet kad būtų galima dar praplėsti jį ir t.t.

Tokie žmonės, nejučiomis pradeda pinigą ir kitas žemiškas gėrybes labiau vertinti už savo šeimos narius, už žmogų ir už dvasinius dalykus, į viską žiūrėti vien medžiagiškai, kūniškai, tartum žmogus būtų tik kūnas, bedvasis gyvulys. Tokiems tinka Dievo pasakyti žodžiai prieš tvaną: "Žmogus

tapo kūnas, nebėra jame mano dvasios". Taip reikia suprasti ir Kristaus žodžius: "Kūno žiburys yra akis... jeigu tavo akis nesveika, visas tavo kūnas skendės tamsoje. Taigi, jeigu tavyje esanti šviesa tamsi, tai kokia baisi toji tamsa!" (Mt 6,22-23).

Taip žmogus valgi, drabužį, pinigą ir kitas gėrybes pradeda laikyti *didžiausia vertybe* ir visa širdimi prie jų prisiriša. Kristus apie tokius pasakė labai psichologišką tiesą: "Kur tavo lobis, ten ir tavo širdis... Niekas negali tarnauti dviem šeimininkams: arba jis vieno nekės, o kitą mylės, arba prie vieno bus prisirišęs, o kitą nieku vers. Negalite tarnauti Dievui ir Mamonai".

Mamona buvo senovės sirų turto ir pelno dievas. Vėliau Mamona tapo turto, pinigų įsikūnijimas ir simbolis.

Taigi turtų siekiąs žmogus paprastai yra visa širdimi atsidavęs pinigui ir žemiškomis gėrybėms. Jis nesirūpina Dievo karalystės vertybėmis nei pačiu Dievu, net neapkenčia Jo, nes per prikaišiojančią sąžinės balsą jam ir kitiems trukdąs tomis gėrybėmis naudotis. Užtat Kristus po turtingo jaunuolio pasiūlymo pareiškė: "Kaip sunku turtingiems įeiti į Dievo karalystę... Lengviau kupranugariui išlįsti pro adatos ausį, negu turtuoliui įeiti į Dievo karalystę".

Mokiniai dar labiau nustebo ir kalbėjosi: "Kas tada galės išsigelbėti?" Jėzus pažvelgė į juos ir tarė: "Tai neįmanoma žmonėms, bet ne Dievui: Dievui viskas įmanoma" (Mk 10,17-27).

TRYS GRĖSMĖS IŠVENGIMO BŪDAI

Kad Dievas gali padėti išvengti baisios turto grėsmės, parodė Jėzus Kristus savo mokslu ir gyvenimu. Tai įrodė ir daugelio žmonių pavyzdžiai. Jėzus pasirinko paprastą, neturtingą žmogaus gyvenimą — gyveno kaip eilinis amatininkas, stalius. Ir kai vaikščiojo, mokydamas žmones, taip pat buvo neturtingas ir dar duodavo išmaldų iš apaštalų ir Jo bendros kasos.

Mokydamas Kristus nurodė tris būdus išvengti pražūtingos turto grėsmės. Pirmas būdas — tai aktualus neturto kelias, nurodytas turtingam jaunuoliui: "Jei nori būti tobulas, eik parduok, ką turi, išdalyk varg-

šams, tai turėsi lobį danguje. Tuomet ateik ir sek paskui mane" (Mt 19,16-21). Tai labai radikali turto grėsmės išvengimo priemonė. Ja visais amžiais naudojosi ir dabar tebesinaudoja daugybė vienuolių ir pasauliečių.

Tačiau daugelis, nors labai mylėdami Jėzų ir norėdami būti tobuli, negali tai daryti dėl vienos ar kitos priežasties, pvz., dėl pareigos išlaikyti šeimą. Jiems Kristus nurodė ir net reikalavo naudoti kitą priemonę — *būti dosniems ir gailestingiems vargšams* ir pagalbos reikalingiems. Pavyzdžiui, palyginimą apie gudrųjį užvaizdą Kristus baigia raginimu: "Ir jūs darykitės bičiulių su nešvaraus pinigų pagalba, kad, galui atėjus, jie priimtų jus į amžinąsias padangtes" (Lk 16,9). Taip pat ir Kalno pamoksle skatino: "Nekraukite sau lobių žemėje, kur kandys ir rūdys ėda, kur vagys įsilaužia ir vagia. Verčiau kraukite sau lobį danguje, kur nei kandys, nei rūdys neėda, kur vagys neįsilaužia ir nevagia, nes kur tavo lobis, ten ir tavo širdis" (Mt 6,19-21). O lobis danguje sukraunamas gailestingumo darbais: alkaną papnėti, nuogą apdengti... pagal paties Kristaus žodį: "Ką padarėte vienam mažiausių mano brolių, man padarėte!"

Kristus paskelbė dar ir trečią būdą, kuris būtinas ir pirmojo kelio žmonėms, o tam tikra prasme reikalingas ir į antrąjį kelią pasukusiems, būtent: "Palaiminti dvasingieji vargdieniai — jų yra dangaus karalystė!"

KĄ REIŠKIA BŪTI DVASINGUOJU VARGDIENIU?

Dvasingieji vargdieniai ar beturčiai yra ne tiek tie, kurie neturi turtų, bet ypač tie, kurie, kad ir turi daug turtų, bet prie jų nepririša savo širdies, jie yra beturčiai ne fiziškai, bet dvasiškai.

Senajo Testamento knygoje *beturtis* suprantamas žmogus, kuris neturi turto ar yra tapęs beturčiu, nes kiti jį nuskriaudė ar išnaudojo, atėmė, ar kitokiu būdu neteko turto. Taip dažnai atsitikdavo su našlėmis, našlaičiais, ateiviais, žemos klasės žmonėmis, ar nebegalinčiais išmokėti skolų su nežmoniškai plėšiamomis palūkanomis ir panašiai. Šv. Rašto knygoje Dievas ragina tokius už-

stoti, globoti, jų neskriausti ir visai jiems padėti.

Pranašų knygoje neturtingojo sąvoka praplečiama. Tai ypač ryšku Dievo tarno apibūdinime pranašo Izaijo knygoje (42,1-4; 50,4-10; 53,1-7). Kai kurių pranašų mokiniai sudarydavo artimą būrelį, tam tikrą komunitetą. Jie gyvendavo drauge, visai nesirūpindami turtu, dalinosi vienas su kitu, ką turėjo, ką gavo iš žmonių, visai pasivėdę Dievui ir būdami nuolankūs (plg. Iz 57, 15). Hebraiškai juos vadindavo "anawim".

Kristus tokią vidutinę dvasią ir laikyseną puikiai išreiškė Kalno pamoksle, sakydamas, kad jeigu Dievas maitina padangių sparnuočius ir aprenkia laukų lelijas, "tai argi jis labiau nepasirūpins jumis, mažatikiškai. Todėl nesisielokite ir neklausinėkite: 'Ką valgysime?' arba: 'Ką gersime?' arba: 'Kuo vilkėsime?' Visų tų dalykų vaikosi pagony. Jūsų dangiškasis Tėvas juk žino, kad visa to jums reikia. Jūs pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisybės, o visa tai bus jums pridėta. Taigi nesirūpinkite rytdiena, nes rytoj pat pasirūpins savimi. Kiekvienai dienai užtenka savų vargų" (Mt 6,30-34).

Dievo už viską labiau vertinimas, pirmoje eilėje rūpinimasis Dievu, Jo teisybe ir karalyste, jautimasis vertingu Dievo kūriui, vaikiškas pasitikėjimas dangiškojo Tėvo Apvaizda, iš savo išteklų davimas išmaldos — štai kas žmogų padaro "dvasinguoju vargdieniu"!

Tad pagal Kalno pamokslą dvasingasis vargdienis yra tikintis žmogus, kuris visai neprisiriša prie turto, duoda daug išmaldos nesigirdamas, yra mažutėlis, nuolankus, kaip vaikas, pasitikintis dangiškuoju Tėvu, visą savo ateitį ir saugumą sudedąs į Jo tėvišką Apvaizdą ir pirmiausia susirūpinęs Dievu, Jo karalyste ir teisybe. Tokių dvasingųjų vargdienių yra dangaus karalystė.

JEI NEDALIJAMA, KAS NEBŪTINA...

O kiek mes duodame išmaldos iš savo turimų išteklių? Dangaus sparnuočiai suleša ir miškų žvėreliai suėda tiek, kiek jiems reikia, kiek būtina jų gyvybei palaikyti, o visa kita jie palieka. Panašiai ir žmogus tu-

rėtų naudoti maisto ir kitų gėrybių tiek, kiek reikia, kas būtina jo ir šeimos gyvenimui. Visa kita tepalieka ir teleidžia naudotis kitiems, ypač tiems, kuriems labai reikia.

Tačiau tai, "kas būtina", vis labiau ir labiau didinama. Kultūringos tautos žmogus siekia ir pasiima sau labai daug. Modernioji spaudos, radijo, televizijos ir kitokia propaganda įperša pirkti ir naudoti visai nereikalingus ar mažai naudingus daiktus, be kurių galima lengvai apsieiti. Ir vis jų įvairesnių ir daugiau sunaudojama. Pavyzdžiui, kiek įvairių rūšių gėrimų perkama, kiek pinigų išleidžiama, bet užtektų tik vandens, o retkarčiais vaisėms vieno kito butelio stipresnio gėrimo. Tas pat pasakytina apie nebūtiną ir nereikalingą gėrybių sunaudojimą valgiams, drabužiams, butui, susisiekimui ir t.t.

Ir visa tai daroma, sekant vieni kitų pavyzdžiu, viešąja nuomone, madomis. JAV ir kitų turtingųjų kraštų gyventojai tapo "vartotojų visuomene" (consumer society). Jie tiek gėrybių suvartoja ir vis daugiau jų nori, siekia, tartum būtų apsėsti, nebegalintys kitaip gyventi, panašiai kaip alkoholikai, narkomanai ar kitokiai manijai atsida- vę. Michael H. Crosby savo knygoje "Spirituality of the Beatitudes" tai vadina "compulsive cultural addictions". Lietuviškai gal būtų galima pasakyti — prievartinės kultūrinės ydos, kurių žmonės nebejaucia, kaip manijomis sergantieji proto ligoniniai.

Be to, turint daug gėrybių, išteklių, kapitalo, trumpai sakant, turto, su tuo yra surišta garbė, garsus vardas, autoritetas, galia, valdžia. Tokie dalykai, kaip turtas, prestižas, galia, nėra blogi. Jie mūsų laikų visuomenėje reikalingi žmogiškam gyvenimui. Bėda ir blogis pasidaro tada, kai jų naudojama per daug, nepaliekant jų pakankamai kitiems, nesirūpinant kitais, nors tai įgyta, dirbant drauge su kitais, bendradarbiaujant, o gal net kitus išnaudojant ir skriaudžiant.

Dėl to visą laiką kenčia kiti, kitų grupių, klasių, rasių žmonės, atsilikusieji kraštai, kultūriškai ir ekonomiškai nepažengusios Centro ir Pietų Amerikos, Afrikos ir Azijos šalys.

Turtu, prestižu ir galia žmonės ir visuomenės sluoksniai taip persiima, jog tampa lyg jų apsėsti, tartum jų prievartaujami, kitaip elgtis nebeorintys ir nebegalintys. Tai taip pat tampa prievartinėmis kultūrinėmis ydomis, manijomis. Jos paprastai švelniai vadinamos žodžiais su galūne "izmas". Štai keletas jų *išteklių atžvilgiu*: konsumerizmas, technologizmas (neužleidimas techniškų priemonių kitiems žmonėms ir kitoms šalims), militarizmas (apginti turtingųjų ir krašto turtus), ekonominis imperializmas ir kt. *Kitų asmenų atžvilgiu*: seksizmas, rasizmas, elitizmas, klasizmas ageizmas (dėl skirtingo amžiaus), klerikalizmas, nacionalizmas ir kt.

Daugiau ar mažiau sąmoningai tos kultūrinės ydos *ideologiškai* palaikomos mokyklų, socialinių susižinojimo priemonių ir įvairių *institucijų*: ekonominių, teisinių (neribotos nuosavybės, akcinių bendrovių, korporacijų), politinių (partijų), religinių (pvz., skatinimu besąlygiškai gerbti nuosavybę, valdančiuosius, darbdavius ir t.t.).

KAIP PASVEIKTI?

Vysk. Anzel, prancūzų katalikų kunigų darbininkų vyresnysis ir pats buvęs kunigas darbininkas, vienoje knygoje aprašo, kaip sunku buvo jam, kilusiam iš pasiturinčios miestiečių šeimos, atsipalaiduoti nuo buržuazinės dvasios, principų, kriterijų ir elgsenos ir su pagarba bei meile žvelgti į darbininką ir bendrauti su juo, kaip su lygiu. Ilgai užtruko, iki suprato darbininkijos galvosėnį, vertinimus ir pajėgė darbininkiškai galvoti bei elgtis.

Iš tikrųjų visi žmonės yra lygūs. Visi mylimi to paties dangiškojo Tėvo vaikai. Visiems jiems Dievas Tėvas sutvėrė pasaulį su visomis jo gėrybėmis ir ištekliais ir suteikė įvairius gabumus, kad, vieni su kitais bendraudami, drauge dirbdami, viskuo apsirūpintų.

Kaip vyskupui Anzel, panašiai reikėtų ir kitiems turėti tokį patyrimą, išeiti panašią gyvenimo mokyklą, kad atsikratytų savojo "izmo" neigiamybių, pasveiktų iš paveldėtos "izme" ligos, tos prievartinės kultūrinės ydos, manijos.

Tačiau daugeliui tai neįmanoma. Užtat jau minėtos knygos autorius kun. Michael H. Crosby, O.F.M.Cap., prisistebėjęs alkoholikų pasveikimui naudojamą AA (Alcoholics Anonymous) metodą ir patyrimus (dabar naudojamus ir ligoninėse), pradėjo naudoti panašų metodą atsikratyti prievartinių kultūrinių ydų. Jis patardavo žmonėms susiburti į būrelius ir padėti vieni kitiems.

Štai pagal tą metodą palaipsniui vartojami "vaistai", priemonės, kurios čia tik labai trumpai, schematiškai paduodamos:

1. Mes, susibūrusieji, sutinkame, kad esame bejėgiai atsikratyti savo prievartinės kultūrinės ydos, kuri padaro mūsų gyvenimą nebelaisvą.

2. Įsitikiname, kad tik didesnė už mus galia gali sugrąžinti mums dvasios sveikatą.

3. Nusprendžiame kreipti savo valią ir gyvenimą į tą aukštesnę galią, į Dievą, kaip mes jį besuvoktumėm (Jėzus prašomas išgydė tiek daug ligonių, išgydys ir mus!).

4. Sudarome be jokios žmonių baimės savo moralinį inventorių (individualaus gyvenimo, bendravimo su kitais, dorinio elgesio ir pan.).

5. Išpažįstame Dievui, sau ir kitiems žmonėms tikrąją savųjų ydų blogybę.

6. Esame visi pasiruošę, kad Dievas atimtų tas mūsų charakterio, "izmo" silpnynes.

7. Nuolankiai prašome Dievą pašalinti tuos mūsų trūkumus ir klaidas.

8. Sudarome sąrašą žmonių, dėl mūsų patyrusių kokią nors žalą, ir ryžtamės tai atitaisyti.

9. Kur tik galima, ją atitaisome, nebent tai dar labiau juos pažeistų.

10. Tęsiame toliau, sudarydami asmenišką inventorių ir pripažįstame tai, kas bloga.

11. Malda ir mąstymu siekiame pagerinti savo asmenišką bendravimą su Dievu, prašydami padėti pažinti Jo valią ir jėgų ją įvykdyti.

12. Taip pasiekę dvasinį atbudimą, stengiamės nešti kitiems žinią apie prievartines kultūrinės ydas, pagijimą iš jų ir taikyti tuos naujo elgesio principus visuose mūsų

santykiuose bei užsiėmimuose, kur tik galime, drauge su kitais taip išsilaisvinusiais žmonėmis, komunitetais, grupėmis.

Galbūt tokį būrelį būtų galima sudaryti iš savo šeimos ar giminės narių, ar kaimynų, ar pasinaudoti jau esamais sambūriais, norinčiais tai įjungti į savo programas.

Be abejo, tai sunku, reikia daug ryžto, geros valios, ištvermės ir maldos. Tačiau mes beveik neturime kito kelio, kuriuo galėtume eiti į II Vatikano susirinkimo siekiamą atsinaujinimą, lygų traktavimą kitos lyties, amžiaus, klasės, religijos, ekonominės padėties ir išsilavinimo žmonių. Kitaip mūsų Dievo ir artimo meilė nebus tikra, veikli; teisingumas ir taika nebus įgyvendinti bent tiek, kiek jie galimi žemėje. Kitaip vis jausis skriaudžiami: vaikai tėvų, jaunimas vyresniųjų, moterys vyrų, darbininkai darbdavių, valdomieji valdančiųjų partijų, juodieji ir geltonieji baltųjų, atsilikusių šalių gyventojai turtingųjų ir t.t. Jie vis bus nepatenkinti, kels neapykantą, pereis į kraštutinumus (hipiai, feminizmas, ERA), gal net pasiduos komunistų vilionėms ir taps patys drauge su kitais jų grobiu, pateks žiauriausio vergijon. Ar ne taip atsitinka?

Ir priešingai — tikrai atsinaujinusių, atbodusių gyvenimas ir darbas yra nuolatinės pastangos vykdyti du didžiuosius įsakymus: mylėti Dievą visa širdimi, o savo artimą, kaip save patį. Juk visi žmonės yra Dievo vaikai, ir Kristus mirė už visus. Juk mes, anų kailyje būdami, norėtume ir siektume, kad kiti su mumis taip broliškai elgtųsi. Tai yra ryškus užmojis vykdyti Kristaus Kalno pamoksle duotus nurodymus ir gyvenimas pirmojo bei kitų palaiminimų dvasia. Tai jau ir dalyvavimas juose: palaiminti taikdariai, gailestingieji, dvasingieji vargdieniai: jų yra dangaus karalystė.

• Vatikanas paskelbė, kad ateityje 4 pasauliečiai finansų ekspertai bus Religinių darbų instituto patarėjai, padėdami tvarkyti Vatikano banką.

• Popiežius Jonas Paulius II 1983 metus paskelbė Šventaisiais Atpirkimo metais. Tai bus lyg įžanga pasiruošimams didiesiems jubiliejiniais metams — 2000. 1983 Šventieji metai prasidės su Pelenų diena.

ISPŪDŽIAI IŠ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KELIONĖS (IV)

GUNDA KODATIENĖ

VYKSTAME Į MAROKĄ, liepos 9 d.

Telefonas visus pažadino 4 val. 45 min. ryto. Skubiai papusryčiaavę, paliekam patogų viešbutį. Skubėdama palieku ir savo naują megztuką spintoje kabėti — bus kam nors priedas prie arbatpinigių. Apleidžiamė Huelvą ir autobusais vykstame į Atlanto pajūrio uostą. Iš čia Gibraltaro sąsiauriu kelsimės į Maroką, šiaurinės Afrikos valstybę.

Tiek girdėta, skaityta ir televizijoje matyta apie šio kontinento gyvenimą, bet manau, kad kiekvienas kitaip vaizdovomės ši paslaptingą kraštą. Žinoma, mes nevykom į Afrikos gilumą, nematėm 500 svarų liūtų nei šokančių pusnuogių negrų. Matėme tik Amerikai draugišką arabų valstybę Maroką, Afrikos langą į Europą.

Marokas labai sena istorinė valstybė. Jau Romos imperijos laikais susilaukusi arabų invazijos ir Mahometo religijos. Vėliau pateko ispanų, portugalų ir prancūzų įtakon. Ypač daug pasiliko ispanų įtakos, kurie čia išbuvo apie penkis šimtmečius. 19-me šimtmeityje karuose su Ispanija ir Prancūzija Marokas pajėgė apginti savo nepriklausomybę, bet 1912 m. vėl jos neteko ir tapo Ispanijos bei Prancūzijos protektoratas, o šiaurinėje dalyje buvo sudaryta tarptautinė Tanžyro zona. 1914 m. vėl prasidėjo atkakli kova dėl nepriklausomybės.

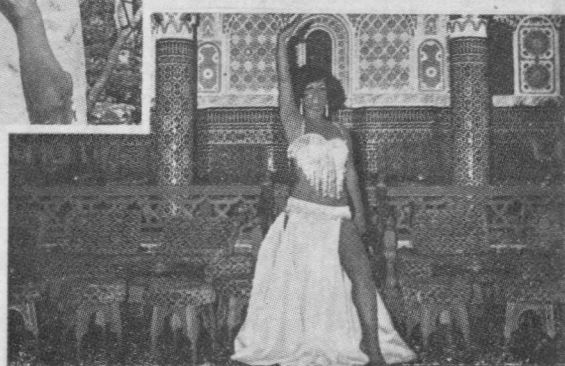
Tuo metu buvęs gabus prancūzų gubernatorius maršalas Lyautey dėjo visas pastangas civilizuoti kraštą, išlaikyti taiką, bet pasipriešinimas buvo toks didelis, kad virto karu prieš europiečius. Po antrojo pasaulinio karo sueuropėjusi vietinė inteligentija susibūrė į stiprią partiją ir pradėjo gerai organizuotą dar stipresnę kovą dėl krašto nepriklausomybės. Nei prancūzų pradėtos socialinės reformos, nei Mahometo V ištrėmimas to sąjūdžio nesulaikė. Pirmoji nuo protektorato atsisakė Ispanija, vėliau ir Prancūzija. Marokas tapo nepriklausomas. Gražintas ištrėmtas sultonas Mahometas V ir

Tipiški

Maroko vaizdai

1957 m. rugpjūčio 16 d. paskelbtas Maroko karalium.

Iki 1912 m. tik su rizika gyvybei buvo galima ši kraštą lankyti. Jis vis dar buvo labiausiai atsilikusi, izoliuota, prie Viduržemio jūros esanti valstybė. Miestai dar buvo apsupti mūrais, ir vartai naktimis užrakinti. Tik paskutiniaisiais dešimtmečiais Marokas tapo populiarus valstybė, kai valdžia investavo gerą pinigų sumą, kad viešbučiai ir restoranai būtų priimtini atvažiuojantiems turistams, kurių vis daugiau ir daugiau pradėjo lankytis iš Amerikos, Kanados ir Anglijos.

Ankstyvas rytas. Mažai miegota, būtų gera snustelti, bet įdomumas, ką nuvažiuoju rasime, galutinai išblaško miegą. Dar labiau išblaško energingas, jaunatviškas Rimos balsas, kurį vis girdžiu... Aleksas mums yra pasakęs: "Kas vieną dieną sėdi priekyje, kitą dieną teeina į galą". Būdama paklusni turistė, sėdžiu pačiame gale, mažai ką girdžiu, ką aiškina vadovė, tai mano akys, lėkdamos autobuso greičiu, stebi ap-

linką. Vis mažėja kalnuotumas ir miškingumas. Prasideda lygumos, gerai išdirbtos žemės, javų, daržovių laukai. Matyti karvių bandos. Augmenija smulkėja, auga tik kažkokie krūmokšniai. Visai artėjant prie Atlanto ir prie Algeciras miesto. Daugiausia arabų statyba. Balti baltutėliai namai. Privažiuojam uostą. Vadovų patarti, paliekaime sunkesnius lagaminus autobuse, su saviimi pasilikdami tik tai, kas reikalinga dviem dienoms, ir lengvi keliamės per Gibraltarą. Vadovės mums išdalina prašmatnius geltonus plastikos bilietus su stambių raidžių įrašu "Hydrofoil". Palinkėję laimingos kelionės, mūsų vadovės Barbara ir Teresė drauge su šoferiais ir mūsų turteliu autobuse lieka Ispanijos pusėje. Skaitau tą įrašą "Hydrofoil" ir kraipau galvą. Mano vyras paaiškina, kad bus laivas ant povandeninių sparnų ir tartum skris vandens paviršiumi.

Turime daugiau kaip valandą laiko. Ne tik mes, bet ir visi foto aparatai sužiuro į Algeciras uosto įlanką ir įdomius, baltus arabų statybos namus su taisyklingais aps-

kritais skliautais ir puošniomis kolonomis.

Atplaukė mūsų laivas "Queen Foil". Atiduodame iškilmingus bilietus ir dar iškilmingiau žengiame į neįprastą laivą. Kas telpa viršuje, kas patogiai įsitaiso apačioje. Besikalbėdami nė nepajutome, kaip pasišokinėdamas vandens paviršiumi mūsų laivas pasiekė Tanžyrą.

TANŽYRE

Staigiai atsiradus nepažįstamame, egzotiškame krašte, kur viskas kitaip ir neįprasta, nenoromis pradėjau spoksoti į gražiai nuaugusius vyrus, kurie, įsispyrę į odines šlepetes, daugiausia dėvėjo tam tikrus ilgus baltus marškinius ir aukštokas, ilgas, cilindro formos kepuraites. Matėme arabų ir su baltais turbanais. Neilgai trukus, vienas pasisiūlė mūsų montrealietei, sakydamas, kad turi tris žmonas, tai dar gali vieną vesti. Seniau jie galėjo vesti tiek, kiek galėjo išlaikyti, o dabar — ne daugiau kaip keturias. Krito į akį ir vietinės moterys — taip pat daugiausia su ilgais tamsiais drabužiais, veidus prisidengusios šytais. Jos buvo labai panašios į vienuoles.

Perėjom muitinę, patikrino ne tik dokumentus, bet ir įvežamą turtą. Nežinia, ko jie ieškojo: ginklų ar ko nors kito. Viskas buvo gerai suorganizuota. Jau mūsų laukė du autobusai, kuriais vykome į Tanžyro centrą, į mums skirtą *Rembrandt* viešbutį. Labai mandagūs patarnautojai, uniformuoti pilkais, ilgais iki žemės palaidiniais ir cilindrinėmis raudonomis kepuraitėmis.

Gauname raktus, susitvarkome, keičiame pinigus, už vieną dolerį gaudami 6 dirhams. Jie savus pinigus turi tik nuo 1959 metų, — anksčiau vartojo ispaniškus. Turėdami laiką, norime pasižvalgyti po krautuves. Vos tik išėjus pro duris, tuoj apipuola prekių siūlytojai, vos gali atsiginti. Bevaikščiodami sutinkame Aldoną. Nors ir labai narsi, bet viena eiti į krautuves nenorinti. Einame drauge, užsukame į odos išdirbinių krautuvę. Iš anksto žinodami, kad reikia derėtis, pasiūlome truputį mažiau, negu prašo, ir tuojau nuperkame: vieni lagaminą, kiti rankinuką, treči kitokius dalykus. Mokame do-

leriais. Čia juos mielai ima. Sugrįžę įsitikinome, kad daug permokėjome, kad kiti tuos pačius dalykus nusipirko daug pigiau. Poniš prisipirko arabiškų drabužių ir tuojau pasipuošė. Viena už kitą gražesnė paradavo viešbučio priemyje.

Pietautiėjome visi drauge miesto gatvėmis į nuošalų restoraną "Damaskus". Labai jaukus ispūdis įžengus. Stalai padengti švariamis staltiesėmis, ant jų pastatytos uždegtos įmantrios vario žvakidės. Kabo degantys variniai sietynai. Mus pasitinka būgnų ir kitokių instrumentų skambi vietinė muzika. Jaučiame tikrai šventišką nuotaiką. Netrukus pasirodo ir šokėja, atlikdama "pilvo šokį". Po jos antra, paskui trečia... Viena už kitą grakštesnė, spalvingesnė. Mes tik vos spėjome stebėti ir ploti. Nuotaikos pagauta, ir viena mūsų ponია išėjo pabandyti, bet toli gražu neprilygo marokietėms.

Arabai valgiui skiria daug reikšmės ir jam paruošti nesigaili laiko. Gardžiamoms jų mėgstama košė, vadinama "couscous", o taip pat ant ugnies kepta, ant ilgų metalinių virbalų suverta aviena, ką mes vadiname šašliku, o jie — "kebab". Padavėjai nešiojo ąsočiuose ir pylė kažkokį padažą, bet aš jų nevartoju, tai ir skonio neteko patirti, bet kiti sakė, kad buvo pikantiška. O jų mėtų arbata — tai po gero valgio tiesiog nepakeičiama. Muzikantai ir šokėjos mus išleido su linksmu šypsniu, o mes jiems į didžiulę dekoratyvinę varinę lėkštę primetėm dolerių.

PARADAS KARALIAUS GARBEI

Grįžę iš pietų, laukėme svarbaus momento — parado karaliaus garbei. Dabartinis Maroko karalius Hassan II, gimęs 1927 m. liepos 9 d., kaip tik šiandien šventė savo 55-tąjį gimtadienį. Tikrai gerai pataikėme — bus proga pamatyti idomias iškilmes. Nors karalius gyvena sostinėje, bet jo gimimo dieną švenčia visas kraštas. Mūsų viešbutis buvo centrinėje gatvėje, tai ja ir praėjo visas paradas. Viešbučio tarnautojai pasakė, kad paradas prasidės 9 val. vakaro, bet prasidėjo žymiai vėliau ir tęsėsi valandą su viršum. Gatvėse plevėsavo plytinės spalvos su žvaigžde viduryje tautinės vėlia-

vos, gatvės atrodė, lyg užtvinusios upės, visur buvo pilna žmonių. Kai kurie mūsiškiai išėjo į gatvę, o kiti, kurių langai buvo į gatvės pusę, stebėjo paradą iš savo kambarių ar iš balkonų.

Paradas prasidėjo su jaunomis, labai skoningai apsirengusiomis merginomis: mėlynos trumpos suknelės ir kepurės, baltos kojinės, batukai ir pirštinės, balta palerina — tikrai europietiška apranga. Po to žygiavo apie 30 vyrų orkestrantų su baltais marškiniais ir tamsiomis kelnėmis bei kepuraitėmis. Toliau buvo nešama didžiulė Maroko vėliava, o už juos važiovo gražiai papuoštas vežimas su ypatingai dideliu karaliaus paveikslu ir taip pat didele karališka karūna. Ir vėl pasirodė būrys grakščių merginų, apsirengusių baltais ir raudonais drabužiais. Buvo nešami įvairūs plakatai, vėl karaliaus portretas ir būriai jaunų vyrų bei merginų. Pasišokinėdami žygiavo arabiški klaunai, atlikdami visokius pokštus, kartais net voliudamiesi ant žemės. Žygiavo ir uniformuoti mokyklinio amžiaus vaikai, pasipylė virtinė vežimų su laivu, švyturiu, lėktuvu ir t.t. Atvažiojo ir baltai apsirengusios ligininių seselės ir arabiškai apsirengusių linksmų vyrų būriai. Pagaliau pasirodė didelis derliaus vežimas su įvairiausiais jų krašte augančiais vaisiais ir daržovėmis, o taip pat vagonėliai su gėlėmis ir žalumynais. Pačiame parado gale jojo raiteliai ant arklių, kupranugarių ir asilų. Jie šaudė iš ilgų arabiškų šautuvų, užtaisytų paraku. Tokių senoviškų ilgų, net sidabru išpuostų šautuvų galima pirkti krautuvėse. Su tokiais šautuvais arabai kariavo prieš anglus.

TANŽYRAS IR JO APYLINKĖS, liepos 10 d.

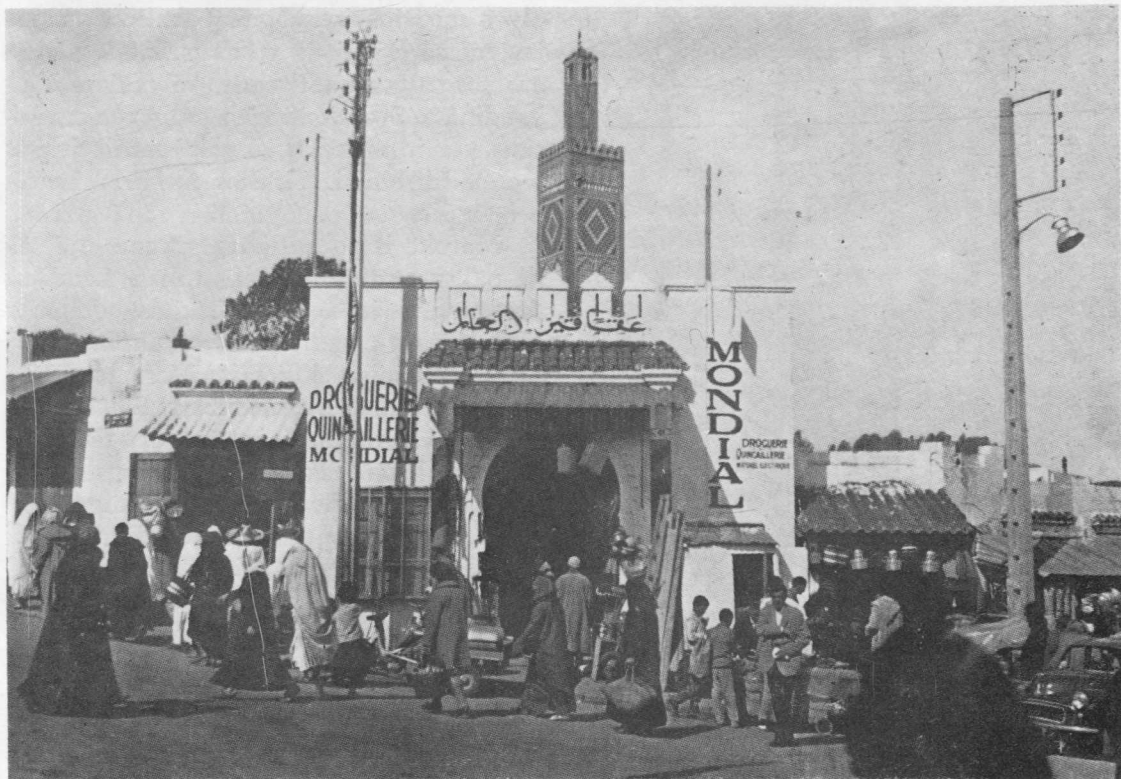
Moderniame viešbučio restorane pavalgome gerus pusryčius. Prie skanių bandelių užsisakome dar kiaušinių ir ko tik širdis geidžia. Žinoma už tai reikia užmokėti. Važiuojame autobusais apžiūrėti Tanžyro ir apylinkių. Vadovu gauname juodų garbanų, liekną ir labai šnekų arabą. Važiuojame kalnuotomis miesto gatvėmis, pavadintomis Kalifornijos ir kitais pažįstamais vardais. Mieste mažai žalumo: medžių, gėlių, krūmų. Krautuvės ir gyvenami namai be ypa-

tingų papuošimų, pagražinimų. Kylame vis įkalnin, vis aukščiau. Pagaliau važiuojame kalno šlaitu, apačioje visu savo grožiu atsiveria miesto panorama. Arabiško ir ispaniško stiliaus statyba, balti namai, nameliai su plokščiais stogais. Išsikišęs 80 metrų aukščio paminklinis bokštas. Palikus miestą, pasikeičia gamta. Pravažiuojame žalumynuose skęstančią gubernatoriaus buveinę ir daug kitų įdomių su kolonomis pastatų, priklausančių įvairiems valdžios pareigūnams. Čia jau daug žalumo, krūmų, gėlių. Daug į lietsargi panašių palmių, vadinamų "umbrella".

Kur tik sustoję išlipame, mus apipuola prekių siūlytojai. Ponios vis dar perka arabiškus drabužius, odos, vario išdirbinius ir įvairias smulkmenas. Sustojame ir prie kupranugarių "biznelio", kur už vieną dolerį, o vėliau ir už pusę, kas norėjo, galėjo pasėdėti ant kupranugario kupros, o kiti vos spėjo foto aparatais gaudyti pozas.

Marokas — vienintelė arabų valstybė, gulinti prie Atlanto, Gibraltaro ir Viduržemio jūros, nes visos kitos arabų valstybės yra prie Viduržemio jūros. Važiuojame keliu, einančiu aukštuma visai prie Atlanto. Matome gausybę čigonų būdelių. Jie čia gyvena iš žuvininkystės ir turimų daržų. Užeiiname į labai įdomią erdvią olą, kuri natūraliai erdviu langu atsiveria į Atlantą. Nepaprastas vaizdas. Fotografavome ne tik olos angą, bet ir sutiktas, iškilmingai apsirengusias čigones. Toliau važiuodami pakraščiu, gėrėjomės neužmirštamais vaizdais. Privažiavome vietovę, kur Gibraltaras susiekia su Viduržemio jūra. Vadovas paaiškino, kad prieš tūkstančius metų čia buvo didysis tvanas.

Anglų kalba istorinėje knygoje teko skaityti, kad kur dabar prasideda Gibraltaro sąsiauris, ten baigėsi Atlantas. Sąsiaurio vietoje buvusi lyguma tęsėsi ir ten, kur dabar yra Viduržemio jūra, su keliais žmonių apgyventais ežerais. Šias lygumas supo kalnynai. Prieš daug tūkstančių metų per žemės drebėjimą Atlantas išsiveržė ir šias lygumas užliejo. Tą nepaprastą vandens išsiveržimą ir vadina didžiuoju tvanu. Teisybė ar hipotezė — ne man spręsti. Bet kad Viduržemio

Didysis prekybos Tanžyre.

jūroje vis randama visokių iškasenų, parodo, kad ten galėjo gyventi kultūringi žmonės, kurių gyvenvietės per tvaną buvo užpiltos vandeniu.

Sustojome išgrįstoje aikštėje ir matome baltai apsvilkusį arabą, rodantį visokias išdaigas su gyvatėmis. Dviem pirštais jas kilnoja, o jos raitosi, iškelia galvas, tartum sveikinas. Mes žiūrime ir stebimės.

Privažiuojame 15-tame šimtmetyje ispanų pastatytą Casbah pilį, aptvertą aukšta akmenine siena. Pilies sienos bus kokio metro storumo. Ten gyveno sultonai. Dabar palikta tik keletas muziejinių kambarių — apžiūrėjimui. Įdomus sultono kambarys, kuriame ir dabar dar guli dėžės, kur buvo laikomi ir sveriami pinigai. Aplink pilį prie aukštos mūrinės sienos dabar prisiglaudusios varguolių gyvenvietės. Namai — tiesiog ištisiniai mūrai. Ten gyvena tūkstančiai žmonių. Šeimos labai gausios — vidutiniškai po 7 vaikus. Bandoma įvesti gimimų

kontrolė, bet nesiseka: vadovas pasakojo, kad moterys ima piliules, bet vis gimsta vaikai... Mirtingumas labai didelis, nes žmonės nepripažįsta vaistų, daugiausia gydosi žolelėmis ir malda. Gatvė, einanti aplink pilį, pilna vaikučių. Jie daugiausia bosi, kai kurie su šlepetėmis, bet visi švarūs ir mandagūs. Pilna ir suaugusiųjų, sėdinčių ant laiptelių arba ant žemės ir pardavinėjančių vaisius, daržoves, įvairias žoleles. Gaila žmonių, bet širdis neleidžia nieko valgomo pirkti. Jau mes ir taip prigąsdinti, kad negalima iš krano vandens gerti. Pirkome mineralinį vandenį ir niekas nesusirgome.

Po priešpiečių dalis mūsų ekskursantų važiavo apžiūrėti už miesto kitų varguolių gyvenviečių ir jų čia gaminamų bei parduodamų prekių. Tai lyg didžiulė rinka, kur įvairiausius rankų darbus iš odos, vario ir kitų medžiagų čia pat siuva, kala, graviruoja būdelėse ir parduoda. Drąsesni paaugliai,

Marokiečiai — vandens išnešiotojai.

studentai tuoj prisistatė: aiškina, vedžioja, o atsisveikindami tiesia ranką, prašydami dolerių. Vieni duoda, kiti piktinasi jų įžulumu. Bet ką padarysi — turistai turi būti kantrūs ir visur išlaikyti mandagumą.

Mūsų simpatiškas vadovas Gaynon Said daug visokių idomybių mums papasakoja ne tik apie kraštą, bet ir apie save. Jo žmona amerikietė iš Niujorko, turi tris vaikus ir gyvena Floridoje. Jis, būdamas ekskursijos vadovas, su ja susipažino 1962 m., o 1963 m. ją vedė. Atėjus žiemai, ir jis pats važiuoja į Floridą, o po žiemos vėl grįžta čia. Jis papasakojo apie dabartinį karalių Hassan II, kad jis labai daug daro reformų, norėdamas pagerinti žmonių ekonominę padėtį, o taip pat ir išlaikyti nepriklausomybę. Nors ir jie turi politinių priešų, net gyvenančių kaimynystėje, bet būdami draugai su Amerika, kuri jiems daug padeda, jaučiasi saugiai. Mes jam paplojame.

Marokas beveik neturi pramonės. Svarbus pragyvenimo šaltinis yra žemdirbystė. Jie turi apie 20 milijonų akrų dirbamos žemės. Augina avižas, kviečius, citrininius ir

alyvų medžius, vynuoges. Labai čia mėgstama mėta, iš kurios verda arbatą. Mėtinės arbatos galima gauti visose valgyklose ir užkandinėse. Svarbus krašto pragyvenimo šaltinis yra ir turizmas, o taip pat ir įvairūs rankų išdirbiniai. Kraštas turi ir mineralų bei anglies.

Maroke iš 20 milijonų gyventojų 8 milijonai yra musulmonai, toliau katalikai, protestantai ir žydai bei kitos mažumos. Musulmonai negeria jokio alkoholio, neužsiima azartiniais lošimais. Nors musulmonams leidžiama turėti keturias žmonas, bet apie 99% turi tik vieną, nes daugiau išlaikyti nepajėgia. Tik milijonieriai gali turėti keletą žmonių. Vienas buvęs portugalų karalius, sako, turėjęs apie 500 žmonių. Tai bent haremas! Paprastai musulmonai pasirenka žmonas, visai jų nematę. Siunčia dovanas, susitaria su tėvais ir užmoka tam tikrą pinigų sumą. Pradžioje tik užsirašo, vėliau būna vestuvės. Jei pasirinktoji nebūna nekalta, jie gali per savaitę išsiskirti. Jų tikėjimas leidžia išsiskirti iki trijų kartų, bet vyras nei dovanų, nei pinigų atgal negauna, o jei nuo jo gimsta vaikas, jis turi mokėti alimentus.

Mūsų buvimo metu musulmonai turėjo pasninko mėnesį, vadinamą "Ramadan". Ši mėnesį nuo saulės užtekėjimo iki nusileidimo jie nieko nevalgo. Per dieną išalkę, grįžta iš darbų vakare ir tik tada gerai pasisotina.

SAŽININGUMAS IR PREKIŲ SIŪLYTOJAI

Pagalvojus, niekaip nesuprantu dar Lietuvoje girdėto posakio reikšmės "elgiesi kaip arabas". Kiek teko stebėti vietinius Tanžyro žmones, jie yra simpatiški, mandagūs, draugiški, o krautuvėse net labai sąžiningi. Įsitikinau, kai krautuvėje reikėjo užmokėti už pirktą daiktą 5 dol. o pardavėjas neturėjo gražos amerikietiškais pinigais. Mumis pasitikėdamas, vienus paliko krautuvėje ir išėjo pakeisti 10 dolerių. Grįžęs atidavė man tik gražą — 5 dolerius, o aš užsikalbėjęs paėmiau prekę ir vėl padaviau jam gražintus 5 dol. Išėjus iš krautuvės, atsiminiau ir tuoj pat grįžau. Krautuvininkas

tuos 5 dol. tuoj atidavė. Panašiai buvo Branguolei ir Jonui. Jiems perkant, davė nepakankamai gražos. Tik parėję į viešbutį, pastebėjo, kad trūksta 10 dol. Nuėjo į krautuvę. Nors nebuvo to paties pardavėjo, bet kitas jų šeimos narys be jokių kalbų pinigų atidavė. Toks sąžiningumas ir pasitikėjimas tikrai mus nustebino.

Nemalonus reiškiny, kad beveik visur reikia derėtis. Daugumoje krautuvių užsprašoma daug aukštesnė kaina ir paskui nuleidžiama. Sako, kad rytą atėjusio pirmojo pirkėjo jie niekad neišleidžia nepirkusio, nes kitaip visa diena būtų nesėkminga. O gavęs pardavėjams tai nežinai nė ką pasiūlyti. Mūsų viešbutis tais pardavėjais buvo tiesiog apgultas: vienas persimetęs ant rankos odinius diržus, kitas moteriškas palaidinukes, trečias nusitvėręs varinius indus ir t.t. Visi jie laukia iš viešbučio išeinančių turistų. Vos tik išeini pro duris, tuoj jie apipula ir siūlo savo prekes. Jei nenori pirkti, tai nė neatsisuk į juos, nė nepažvelk, nes kitaip — jie seks paskui tave, vis nuleidinės kainas, iki tu išeisi iš kantrybės ir nupirksi. Mačiau, kad arabas ir tėvui Vaišniui uždėjo ant galvos cilindrinės formos raudoną kepuraitę su kabančiu kutu. Mes tuoj ši naują "arabą" nufotografavome.

Papuoliau ir pati. Einant visai ekskursijai, prisistato arabas su gražiu kinžalu: medžio rankena, varinė graviruota ir pasidabruota makštis. Prašo 100 dol. Nieko negalvodama, tik norėdama atsikratyti, pasiūlau 10 dol. Jis kažką sumurmėjo ir nubėgo. Visus aplėkė ir vėl grįžta — 50 dol. Nėra ką daryti — vėl pakartojau 10 dol. Dar kiek paskui paėjęs, atidavė už 10 dol. Visi ką nors pirko. Prisipirkome arabiškų gėrybių, ko reikia ir ko nereikia. Juk gaila tų žmonių, kurie stovi prie viešbučių valandomis. "Americans, you are loaded with money" — tad kaipgi iš jų ko nors nenupirksi?

Tanžyras buvo savotiškai įdomus, ypač palandžioti po krautuves, pavaikštinėti gatvėmis, kuriose gyvenimas verda iki vėlyvos nakties. Dalis mūsų ekskursantų aplankė naktinį klubą, kur už 10 dol. galėjo pasigėrėti arabiškais liaudies šokiais, ypatingai

JEI TAVE VEDA Į NUODĖMĘ...

CHIARA LUBICH

"Ir jei tavoji koja veda tave į nuodėmę, — nusikirsk ją, nes tau geriau luošam įžengti į gyvenimą, negu, turint abi kojas, būti įmestam į pragarą" (Mk 9,45).

Šie žodžiai mini vieną iš trijų į save panašių patarimų, kuriuos Jėzus davė, pirmiausia kalbėdamas apie ranką, paskui apie koją ir galiausiai apie akį. Aišku, tie žodžiai nereiškia raidiško pritaikymo. Jėzus tikrai nepatarė savęs žaloti. Jis tik nori paprastai pasakyti, kad, esant tokioms aplinkybėms, kuriose gali būti sunkios nuodėmės pavojus, mes turime būti pasiruošę skirtis nuo visko, įskaitant mums brangius asmenis ir daiktus, nerizikuodami prarasti paties didžiausio gėrio — išganymo, su kuriuo palyginant, visos materialinės gėrybės yra tik niekai. Kai Jėzus primygtinai primena, kartodamas tris kartus, tai rodo Jo norą, kad nedarytume kompromisų moraliniuose sprendimuose.

"...tau geriau įžengti į gyvenimą..." Neįžengti į gyvenimą, t.y. į amžinąjį Dievo gyvenimą, nebūti Jo karalystėje, žmogui reiškia visišką praradimą, nes kūno mirtis atneša taip pat ir amžinąją mirtį, o žemiškasis gyvenimas visiškai netenka prasmės. Žmogiškai būtybei, sukurtai gyventi amžinai, tai yra visiškas praradimas.

Kaip tad šiuos žodžius mes galime įgyvendinti? Jėzus mini akį, ranką ir koją, kurių gali būti nuodėmės priežastis. Pavyzdžiui, ranka gali būti naudojama ką nors pavogti. Koja gali mus nunešti į vietas, kurios turi būti visiškai vengiamos, nes jos

gerai atlikta dviejų berniukų akrobatika, savotiška muzika.

Žinoma, gaila, kad mes buvome tik Tanžyre ir neturėjome progos toliau po kraštą pavažinėti, geriau pažinti Maroką su jo kalnais, slėniais, upėmis. Nematėme nei jų sostinės Rabato, nei moderniosios Kasablankos. Tai liks svajonė ateinančiam kartui.

veda į nuodėmę. Mes žinome, kad galime naudoti savo akis, žiūrėdami į kitų žmonių nuosavybę ar į juos pačius, jų geisdami. Pirmieji krikščionys vykdė tuos nepaprastai stiprius Jėzaus žodžius, bet kokia kaina vengdami svetimavimo nuodėmės.

Kristus, išvardindamas taip svarbius ir brangius žmogaus kūno narius — akį, ranką ir koją — tuo nori pasakyti, kad jokia auka nėra per didelė, jeigu ji gali apsaugoti nuo vienybės su Dievu praradimo. Todėl reikia nutraukti kiekvieną širdies prisirišimą prie visa to, ko neturėtume trokšti. Mes negalime sekti Jėzumi, jei neišsižadame savęs ir nemylime savo kryžiaus. Krikščionis negali būti abejingas, jis turi būti apsisprendęs.

Vykdydami Jėzaus įsakymus, mes pamatysime, kad net mažiausias aukojimasis yra atlyginamas. Kai atsisakysime ar atsižadėsime visko, mes patirsime džiaugsmą, tikrą džiaugsmą, kurio pasaulis nepažįsta, nes to džiaugsmo šaltinis yra danguje.

Kaip šakų genėjimas augalui atneša naują augimą, taip ko nors atsižadėjimas iš meilės Kristui kiekvieną kartą suteikia krikščionims džiaugsmą. Tad drąsiai šalinimės nuo visa to, kam neturėtų būti vietos mūsų širdyje. Tada būsime verti dangaus, o taip pat dar ir šiame gyvenime patirsime ramybę, kurios pasaulis negali duoti.

Iš anglų kalbos išvertė K. P.

LIEPK MAN EITI PAS SAVE...

Buvusi SIBIRO TREMTINĖ

“Viešpatie, liepk man ateiti pas save viršum vandens...” (Mt 14,28). Tu esi mano ilgesio pradžia ir pabaiga. Mano dienos, mintys, žingsniai krypta į Tave. Mano ilgesiai — lyg maži laiveliai jūroje. O, kaip sunkiai Tu pasiekiamas...

Kartais matau Tave stovintį kelio gale ir mojančią man. Kartais girdžiu Tavo žingsnius savo kelyje. Kartais jaučiu savo ranką Tavo delne. Bet daug dažniau Tu pasitrauki į kalnus, o man liepi irtis vienai. Nera-

mus bangavimas, priešingi vėjai, ir nė vienos žvaigždės šviesa nekrinta į nakties tamsą. Dieve, neleisk tada ilgai Tavęs ilgėtis. Juk atėjai anuomet pas apaštalus — jie buvo tvirti, ir jų rankos pratusios prie irklų bei priešingų vėjų. Bet aš, Dieve... Ar Tave nejaudina mano silpnumas? Tu matai mano rankas — jos silpnos. Vairo jos niekad nėra laikiusios. Nenorėk jų išbandyti didelėmis bangomis ir tamsiais kelio vingiais. Paimk vairą Tu ir nustatyk kelius tarp mėlynų bangų.

Dieve, ne irklai, o ilgesiai valdo laivus. Duok man didžių ilgesių — taip didžių, kad nebijočiau eiti pas Tave per bangas. Tu paimk mane, jei išsigąsiu — ištiesk man savo ranką.

Aš daug matau tų, kurie ilgisi Tave, bet neranda valčių. Mano valtį padaryk didelę ir stiprią, kad joje rastų vietos visi, kurie brangūs mano širdžiai, ir tie, kurie pavargsta ar nenori ieškoti — visi, kuriuos Tu leidi man sutikti ir pavedi mano rankų, mano širdies globai. Leisk, kad mūsų dienos būtų bendra kelionė pas Tave. Ir jei mano rankos pavargs, Dieve, surask kitas, kurios paduotų.

Mano ilgesiai — lyg maži laiveliai jūroje. Dieve, neužgesink žvaigždžių. Tavo dvasia dvelkia, kur nori — teneša ji mūsų laivelius ten, kur Tu stovi ir moji mums. Ir jei sudūžtų valty, jei užgestų žvaigždės, jei priešingi vėjai išblaškytų mus — Dieve, liepk eiti pas save per bangas.

• Jonas Paulius II, lankydamas Ispaniją, buvo nuvykęs į baskų žemę, kur savo kalboje pažymėjo, kad kilnu yra kovoti dėl teisingumo, tačiau jokių būdu neleistini teroro veiksmai. Jis perspėjo ir dvasininkus, kurie per daug kišasi į politinį gyvenimą.

• Ispaniją lankydamas 1982 m. lapkričio mėnesį, popiežius Jonas Paulius II per 10 dienų pasakė 50 kalbų, turėjo 20 pamaldų 17-je vietų. Popiežių sutikdamas Ispanijos karalius Juan Carlos pabučiavo žiedą. Visur popiežius buvo labai iškilmingai priimtas.

• Salvadore popiežius Jonas Paulius II lankysis 1983 m. Apie tai paskelbė Salvadoro vysk. Gregorio Rosa Chavez.

Kuraičio palikimas lietuvių šviesuomenei

(Atsiminimai ir įvadas į jo mąstymą)

Vytautas Bagdanavičius

Prof. Pranas Kuraitis yra viena iš tokių asmenybių nepriklausomos Lietuvos gyvenime, kuri darė tam gyvenimui labai teigiamą ir kartu labai modernią įtaką. Tačiau jis pats beveik niekada neiškilo į pirmuosius laikraščių puslapius. Pagrindinė Kuraičio reikšmė ateičiai greičiausiai bus jo filosofinis palikimas. Jis, būdamas Liuveno filosofinės mokyklos auklėtinis, yra tuo pačiu vadinamojo neotomizmo arba, kaip Liuveno mokykla dabar linkusi save vadinti, "Philosophiae perennis", t.y. amžinosios filosofijos atstovas. Liuveno filosofinė galvosena yra turėjusi didelės įtakos II Vatikano susirinkimui. Kartą paklaustas vienas Amerikos vyskupas apie Liuveno universiteto įtaką II Vatikano susirinkimui, yra taip išsitaręs: "Šis susirinkimas nėra II Vatikano susirinkimas, bet I Liuveno susirinkimas".

Tai pastebėjus, aiškėja ir Kuraičio vieta moderniojoje krikščionybėje, ir jo vaidmuo Lietuvos dvasiniam veidui. Drauge tai paaiškina ir lietuviškosios moderniosios katalikybės natūralų giminingumą II Vatikano susirinkimo dvasiai.

1. SPECIALŪS MORALINĖS TEOLOGIJOS KLAUSIMAI

Mano santykiai su Kuraičiu prasidėjo, kai, apsigyvenęs Aleksote, lankiau Vytauto Didžiojo universitete teologijos paskaitas, ruošdamasis licenciato laipsniui. Tada man

teko klausyti Kuraičio kursą, pavadintą "Specialūs moralinės teologijos klausimai". Klausytojų tada buvo koks šimtas. Kuraitis nebuvo didelis kalbėtojas. Savo paskaitose jis komentavo vieną ar kitą naujai Vakaruose išėjusią knygą. Daugeliui tų kursų klausytojų tai nebuvo įdomu. Bet man tas kursas buvo nepaprastai įdomus. Aš tiesiog jaudindavausi, jo klausydamas.

Tas kursas mane paskatino rašyti licenciato darbą, tema "Organiškas žmogaus tikslų sąryšis". Maniau, kad ši mano darbą vertins prof. Kuraitis, tačiau jis buvo kitos nuomonės. Jis mane nusiuntė pas prof. Stasį Gruodį, S.J. Mano darbas buvo komisijos įvertintas kukliai. Tačiau pagrindinę jo dalį Skrupskelis tuojau išspausdino "Židinyje". Matyt, ji atitiko ateitininkiškas nuotaikas. Nežinau, kodėl Kuraitis mano darbu nesidomėjo, nors jis alsavo jo paskaitų nuotaikomis.

Sunku man šiandien apibūdinti tas paskaitas, nes nuo jų yra praėję daug laiko. Atsimenu tik tai, kad Kuraitis labai daug dėmesio kreipė, įrodinėdamas, kad Tomo Akviniečio dorovės moksle pagrindinė dorybė yra meilės dorybė. O populiarioje teologinėje galvosenoje vyravo pažiūra, kad Tomas Akvinietis yra legalizmo atstovas; to legalizmo, kuris vyravo daugelyje to meto moralinės teologijos vadovėlių. Kuraitis aprūpino mus leidiniu ištraukų iš įvairių Tomo Akviniečio raštų, kuriame buvo labai išryškintas meilės dorybės vaidmuo krikščioniškoje dorovėje. Tose ištraukose radau medžiagos ir savo tezei, kad krikščioniškoji dorovė nėra sritis, atsieta nuo žmogaus gyvenimo uždavinių, bet kartu su jais sudaro vieningą visumą. Filosofškai žiūrint, tai buvo pasisakymas prieš idealistinę, maniheizmą užkrėstą dorovę, kur žmogaus dvasingumas opozicijoje su kasdieniniais žmogaus gyvenimo reikalais. Šitoks dorovės supratimo pavojus dar iki šiai dienai nėra visiškai praėjęs. O jo padariniai krikščionybės praeičiai yra katastrofiški. Tik atskyrus dorovingumą nuo konkretaus gyvenimo, galėjo krikščionijoje įsikurti toks nepaisymas artimo, kurio gelbėti atėjo marksizmas.

Labai daug įdomių dalykų tada girdėjome Kuraičio paskaitose, ko šiandien jau nesugebu atsiminti. Nežinau, ar paskaitose ar šalia jų Kuraitis mane suvedė į pažintį su moderniu prancūzų ir II Vatikano susirinkimo teologu Ives Congar, O.P. Kai man Kuraitis patarė paskaityti jo knygą apie vakarų krikščionybės vienybės galimybes, t.y. apie katalikų ir protestantų konfliktą, aš pasipriešinau, sakydamas, kad man labiau rūpi krikščionybės esminis gerumas, o ne jo nuotrupos, Kuraitis tada man atsakė, kad kaip tik čia galima suprasti pagrindinius krikščionybės gerumo bruožus. Vėliau, kai įsigijau minėtą Congar knygą ir kai ją perskaičiau, supratau, ką iš tikro Kuraitis norėjo pasakyti. Iš Congar studijų iki šiai dienai man yra pasilikęs atmintyje jo sakinyš, kad tvoros, skiriančios katalikybę nuo protestantizmo, nėra tokios aukštos, kad siektų dangų. Krikščionybė yra platesnis ir daug gilesnis reiškinyš. Vėliau nuo Congar aš jau nesiskyriau ir skaičiau visa, ką tik rasdavau jo parašyta. Tai man buvo ir tebėra geras įvadas į ekumeninį sąjūdį, kuris naują impulsą gavo iš II Vatikano susirinkimo.

Tose paskaitose Kuraičio buvo paliesta daug aktualių klausimų. Rodos, kad jis tada svarstė katalikų moralistų "probabilismo" ir "probabiliorismo" ginčą. Šis ginčas buvo labai gyvas praėjusį šimtmetį. Jis sukosi apie tai, ar galima ką nors daryti, kai yra abejonė, ar dalykas yra doras ar ne. Probabilioristai sakė, kad tik tada galima eiti abejotina kryptimi, kai pasirinkta pusė yra tikresnė (probabilior), negu priešinga. O modernieji jėzuitai moralistai laikėsi principo, kad ir tada galima eiti abejotina kryptimi, kai abi pusės turi maždaug tiek pat tikrumo (abi yra "probabiles"). Kuraitis pasisakė už šią antrąją pažiūrą.

Tose paskaitose, o taip pat šalia jų, iš Kuraičio esu patyręs daug vertingų pamokymų. Štai vienas atvejis. Kažkada paskutiniaisiais ar priešpaskutiniaisiais nepriklausomybės metais "XX amžiaus" žmonės pradėjo rūpintis klausimu, kad bažnytinė moterystės teisė nepatenkina visų Lietuvos gy-

ventojų, būtent tų, kurie nenori savęs laikyti saistomais kanonų teisės.

Kauno arkivyskupijos kunigai tuo reikalu susirūpino. Vienas jų paskatino mane parašyti straipsnį apie krikščioniškai suprantamą moterystės teisę, t.y. tokią, kaip ji yra aptariama kanonų teisėje. Aš tokį straipsnį parašiau ir įteikiau "XX amžiui". Tada redaktorius buvo Skrupskelis. Jis man straipsnį grąžino, pasakydamas, kad redakcija šiuo klausimu laikosi kitokios nuomonės. Neatsimenu gerai, kaip aš tada argumentavau. Tačiau ir man pačiam klausimas nebuvo visai aiškus. Tada vieną kartą aš Kuraitį paklausiau, kaip reikia elgtis tokiu atveju, kai įstatymas sako vienaip, o moralinis požiūris verčia manyti kitaip. Jis tada atsakė, kad moralinis požiūris yra aukštesnis už įstatymo požiūrį. Aš tikrai negaliu atsiminti, ar, tą klausimą keldamas, pasakiau, kad čia man rūpi moterystės teisės klausimai.

Kuraitis redagavo "Tiesos kelią", ir aš buvau jo paprašytas rašyti pamokslus šventėms, t.y. ne sekmadieniams, bet toms šventėms, kurios pasitaiko ne sekmadieniais. Aš tai dariau apie metus laiko. Kuraitis, kada kur mane sutikęs, vis šiek tiek mokėdavo už tuos straipsnius, bet nežiūrėdamas didelio tikslumo. Kartais daugiau mokėdavo, kai būdavau nedaug rašęs, o kartais man atrodė, kad gaudavau mažiau, negu turėčiau gauti.

Vieną kartą Palangoje, ateitininkų vilos kieme, po vakarienės, įvyko su Kuraičiu šitoks pasikalbėjimas. Ten buvome būrelis jaunų kunigų. Jis tada pradėjo mums priekaištauti, lygindamas jaunąją kartą su senąja. Senoji kovojo su lenkinimu, rusinimu ir komunizmu, o jaunoji karta dar neturi rimto gyvenimo iššūkio. Jai, pasak Kuraičio, rūpi tik pinigai. Aš, į tai atsakydamas, pastebėjau, kad pinigai yra neblogas dalykas visiems. Aplinkui buvę jauni kunigai mano pažiūrą parėmė juoku.

2. TRAGIKOMIŠKA FILOSOFINIO SEMINARO PABAIGA

Dar vieną kursą teko išklausti pas Kuraitį. Tai buvo jau vokiečių okupacijos me-

tais. Čia buvo filosofinis seminaras, lyg filosofinis įvadas į religiją; jo tikslaus pavadinimo dabar neatsimenu. Kuraitis jame dėstė tris dalykus: 1. religijos psichologiją, 2. kultūrų istorijos teikiamą Dievo liudijimą, sutinkamą pačiose pirminėse tautose, ir 3. Dievo buvimo įrodymus.

Kalbėdamas apie religinio išgyvenimo psichologiją, jis naudojo vieno suomio profesoriaus surinktais ir ištirtais religinio išgyvenimo duomenimis. Jis buvo pravedęs apklausinėjimą savo studentų ir kitų žmonių tarpe. Iš tų duomenų aiškėjo, kad religinis gyvenimas pradžioje reiškiasi jausmu, bet čia jis nesustoja ir pereina į protingą žmogaus tikėjimą ir nusistatymą.

Su duomenimis iš pirminių tautų Azijos, Amerikos, Australijos ir Afrikos užkampuose ir su Vienos universiteto etnologinės mokyklos metodika šiems duomenims tyrinėti aš buvau supažindintas jau prof. Justino Grigaičio Vilkaviškio kunigų seminarijoje. Šia metodika buvau gerokai persiėmęs ir vėliau dar kartą ją studijavau prof. Pr. Dovydaičio raštuose. Dėl to šie Kuraičio pasakojimai man nebuvo naujiena, tačiau vis tiek labai mielai klausydavau. O vėliau JAV per kokius 25 metus ši metodika pasidarė mano pagrindinis užsiėmimas. Dėl to W. Schmidto metodiką pritaikiau pasakų studijoms, pereidamas su vienu varijantu maždaug per 50 tautų ar kalbinių grupių, parašydamas plačią studiją.

Trečioji Kuraičio paskaitų dalis buvo filosofinio pobūdžio ir sukosi apie tai, kad Dievo buvimas iš tikrųjų yra įrodomas dalykas, nepaisant populiarių priešingų pažiūrų. Kuraitis mus įtikinėjo, kad vadinamasis šv. Anzelmo Dievo buvimo įrodymas yra objektyviai negaliojantis. Naudojant šį argumentą, sakoma, kad jeigu žmonijoje turima tokia sąvoka — aukščiausia būtybė, tai negali būti klaida, ir tokia būtybė turi būti. Kuraitis tai neigė. Jis įrodinėjo, kad žmogus neturi jokių igimtų religinių sąvokų ir kad tikėjimas jam ateina išorinio liudijimo keliu.

Šio seminaro pabaiga man buvo tragiškiška. Mes visi turėjome parašyti ir pas-

kaityti darbą Kuraičio duota tema. Mūsų berods buvo koks penketas asmenų. Iš jų atsimenu kun. Bačinską ir Vyčiną. Man jis pavedė paanalizuoti vokiečių filosofą Geigerį. Aš tiesiog aistringai mėgdamas šias paskaitas ir nenorėdamas, kad jos nutrūktų, skubotai sumėčiau keletą minčių man duota tema, visai nesirūpindamas nei parodyti savo sugebėjimo, nei pagaliau giliau išvelgti į minėtą filosofą. Mano dideliame nustebimui ir sumišimui, po to, kai aš savo darbą perskaičiau, prof. Kuraitis pareiškė, kad jis jo nepriims, ir susirinkimą užbaigė. Tai įvyko tada, kai universitetas jau buvo vokiečių uždarytas ir kai mes susirinkimą turėjome privačiame Kuraičio kambaryje gen. Dirmanto bute.

Galite įsivaizduoti mano pyktį ir susierzinimą. Iš to pasimokiau, kad su perdėtais gerumais ir perdėtais nusizėminimais kartais išeina nei šiaip, nei taip. Kuraitis, mane užjausdamas, pasiūlė lengvesnę temą. Bet aš atsisakiau, pareikšdamas, kad aš tą pačią temą parašysiu taip, kad ji profesoriui bus priimtina. Po vieno kito mėnesio jam įdaviau savo naują darbą. Jis tada pasikvietė mane pasikalbėti, patikrino, ar citatos yra tikslios, paskui, nedaug ką prikišęs, pasakė, kad pasirašys mano studijų knygelėje. Knygelės su savim neturėjau. Tuo metu, kai iš niekur nebuvo jokios šviesesnės vilties lietuvii tautai, rūpintis studijų pažymiais man atrodė menkavertiškas dalykas. Bet kita proga užėjęs pas Kuraitį, padaviau jam savo knygelę pasirašyti, ką jis ir padarė, pareikšdamas, kad su juo jau aš esąs iki galo atsiskaitęs.

Vokiečių okupacijos metu Kuraitis skaitė universitete kursą apie marksizmą. Man jo neteko klausyti. Po vienerių komunistinės okupacijos metų marksizmo man jau buvo gana. Klausytojų Kuraičio kursui, rodos, netrūko. Man teko girdėti vieno klausytojo atsiliepimą apie tas paskaitas. Jis sakė, kad eidamas į Kuraičio paskaitas, žinojo, kas yra komunizmas, o po jų pasidarė neaišku, kas jis yra. Bet tai visai nenuostabu. Mat Kuraitis gilinosi į marksistinę filosofiją, stengdamasis, kad studentai gerai ją

suprastų, prieš pradedant kritikuoti. Toks buvo Kuraičio metodas. Tačiau, matyt, greitesnio sprendimo ieškančiam klausytojui tai atrodė per daug.

3. KURAITIS, DOVYDAITIS, ŠALKAUSKIS IR KRUPAVIČIUS

Tiksliai nežinau kada, bet vienos ar kitos okupacijos metu kartą eidamas kažkur su Kuraičiu, rodos, Vilniaus gatve, užsiminiau jam apie Dovydaitį. Pasigyriau, kad aš perstudijavau jo ateitininkų manifestą "Trys pamatiniai klausimai" ir atkreipiau dėmesį į tai, kad Dovydaitis visur, kur tik kalba apie Dievą, vadina jį gyvuju Dievu. Aš parašiau tuo klausimu ištisą studijėlę. Džiaugiausi, kad Dovydaičio Dievo sąvoka yra apibūdinta tokiu gyvastingu būvardžiu, kas liudija, kad jo Dievo samprata labai gyvastingai aktuali. Tačiau iš Kuraičio pritarimo savo entuziazmui nesusilaukiau. Jis pradėjo kalbėti apie tai, kad Dovydaitis, paskelbdamas tuos ateitininkijos principus, išsišoko. Jis užbėgo už akių, kaip tada supratau, liuveniškiams studentams, ir dėl to ateitininkijos manifestas išėjo su trūkumais. Kokie yra tie trūkumai, man tada nepaaiškėjo. Buvo aišku tik tai, kad Kuraitis buvo šalininkas tų, kurie ateitininkijos vardu pasirinko ne Dovydaitį, o Šalkauskį.

Tiek tada supratau. Tačiau šiandien man aiškėja kitas sąryšis. Aš prisimenu Šalkauskio paskelbtą "Gyvosios dvasios sąjūdį", kurio dideliu entuziastu tada buvau, bet kuris religiniu sąjūdžiu Lietuvoje nepasidarė. Vokietijoje pradėdamas leisti religinį laikraštį, jį siūliau pavadinti "Gyvoji dvasia", tačiau, kan. Juknevičiui pasiūlius jį vadinti "Naujasis gyvenimas", aš nusileidau.

Prisiminus Šalkauskio gyvosios dvasios sąjūdį, aiškėja, kad Šalkauskis ir Dovydaitis dvasiškai buvo artimesni, negu istoriškai atrodo. Vienas jų skelbė gyvąjį Dievą, o kitas gyvąją dvasią, kaip Šventosios Dvasios tikrąjį vardą.

Man neatrodo, kad Kuraitis būtų buvęs labai artimas Šalkauskio galvosena. Jų asmeniškų santykių aš nežinau. Manau, kad jie buvo labai korektiški, nes Kuraitis, būdamas nuolatinis ateitininkijos dvasios va-

du, turėjo dažnai posėdžiauti su Šalkauskiu ir, be abejo, rado bendrą kalbą. Tačiau noriu atkreipti dėmesį į tai, kad Šalkauskis neturėjo laimės susilaukti iš Kuraičio savo filosofinių knygų įvertinimo. Nežinau nei iš kur, nei kaip mano atmintyje yra pasilikusi žinia, kad Šalkauskis dėl to nebuvo laimingas. Pažindamas šiuos abu savo mokytojus iš arčiau (o Šalkauskio paskaitų esu klausęs turbūt daugiau negu Kuraičio), tuo nesistebiu. Šalkauskis savo filosofijoje buvo daugiau pasinėšęs į dvasingumą, ne taip susietą su realizmu, o Kuraičio filosofijai, be abejo, tinka ne kuris kitas vardas, o "saikingas realizmas".

Kuraitis vienam savo studentui doktorato temai buvo parinkęs vokiečių filosofą Kuelpą ir jo saikingą realizmą. Šis terminas yra suprastintas pažinimo arba gnoseologijos prasme. Jis nori pasakyti, kad mūsų sąvokos nėra gryna realybės fotografija, tačiau jos nėra nė iš antgamtinio įkvėpimo ir ne iš žmogaus fantazijos. Kai tas doktorantas gynė savo tezę, aš taip pat dalyvavau, nes buvau iš Vilkaviškio atvykęs į Kauną. Maniau, kad aš, išėjęs gerus filosofijos kursus, orientuojuosi filosofiniuose klausimuose, bet po dalyvavimo šiame tezės gynime išėjau su nužeminta nuotaika, nes nedaug ką čia supratau.

Pastebint Kuraičio ir Šalkauskio filosofijų skirtumus, nereikia padaryti išvadą, kad Šalkauskis nebuvo praktiškas. Jo praktiškumas reiškėsi tuo būdu, kad jis iš savo mokinių tikėjosi būsimo Lietuvos elito, kuris tęs jo darbą toliau. Kuraičiui ši mintis taip pat nebuvo svetima. Jis apie save telkė pasirinktus jaunuolius ir organizavo tolimesnes jų studijas, parūpindamas tam tikslui lėšų.

Man šiandien neaišku, koks buvo Kuraičio santykis su Krupavičium. Atrodo, kad jo kaip ir nebūta. Ne kartą esu klausęs Krupavičių, kokie buvo jo santykiai su Šalkauskiu. Jis man atsakydavo, kad ne kartą jis yra išėjęs pasivaikščioti su Šalkauskiu, bet Šalkauskis niekad nėra jo pakvietęs užėti pas save. Neteko man jį paklausti, kokie būvę jo santykiai su Kuraičiu.

Taip atrodo, kad tie du mano mokytojai, kurie man yra turėję labai didelės įtakos, artimesnio tarpusavio ryšio neturėjo. Bet aš ši savo auklėjimo ir mokymo abipusiškumą laikau didžiausia man Dievo duota dovana.

4. PIJUS GRIGAITIS IR KURAIČIO MOKSLINIO DARBO METODIKA

Kuraitis ateina gana iš toli. Apie jį yra populiari pasaka, susijusi su jo mokslinio darbo metodika. Pasakojama, kad Kuraitis savo jaunystėje nežinojo, kuria kryptimi pasukti — socializmo ar krikščionybės. Tik metodinis jo principas išgelbėjo jį nuo pasukimo kairėn. Mat, dar vaikas ar jaunuolis būdamas, savo mokytoju, ruošiančiu jį gimnazijon, turėjo žymų lietuviškojo marksizmo atstovą Pijų Grigaitį, kuris taip pat tada buvo jaunuolis. Netenka abejoti, kad Grigaitis, kuris iš jaunystės buvo marksistas ir net organizavo savo tėvo darbininkų streiką prieš tėvą rugiapjūtės metu, nebūtų savo idėjų piršęs Kuraičiui. Kas Kuraitį apsaugojo, kad jis nenuėjo marksizmo keliu? Jį apsaugojo ne kokios atsitiktinės aplinkybės, bet jo filosofinio darbo metodika.

Apie šią jo metodiką esu girdėjęs ne tik iš kitų, bet apie porą kartų ir iš jo paties teologinėse ir filosofinėse paskaitose. Kuraitis jautė didelę įtaką, kurią darė įvairūs priekaištai prieš krikščionybę, prieš Dievą, prieš žmogaus galią objektyviai pažinti dalykus. Palyginus su šia kritika, teigiamas tiesų pateikimas nėra toks įspūdingas. Dėstantis pozityvų mokslą, žmogus turi tik gintis nuo priekaištų, ne kartą labai sunkiai te sugėbėdamas apsiginti. Pozityvių tiesų atstovas dažniausiai atsistoja kaltinamojo padėtyje ir iš tos pozicijos turi reikštis. Pasak Kuraičio, kritikas tokiu būdu stovi aukštesnėje pozicijoje, o tradicinių tiesų ir vertybių gynėjas — žemesnėje. Šitą diskusijų situacijos skirtumą Kuraitis pajuto, suprato, kritiškai įvertino ir išsilaisvino iš tokios nepatogios padėties. Jis pats sau pasakė, kad oponentas turi nulipti nuo tos aukštesnės pozicijos ir savo teigimus išdėstyti ne tik kritikos, bet ir paprastų teigimų būdu, pasisakant, kuo jo siūlymai yra paremti, kiek

jie yra kritiškai pateisinami. Kitais žodžiais tariant, oponentas taip pat turi save apginti. Šitai plokštumoms susilyginus, Kuraitis pamatė, kad tiek krikščionybė su savo vertybėmis, tiek filosofija, atstovaujanti atitikimui tarp realybės ir sąvokos, yra tiesos ir vertybės.

Ši metodika mums yra išgelbėjusi Kuraitį. Tai yra iš pagrindų filosofinė priemonė apginti tiesą. Pats klausimo kėlimo būdas yra vertas diskusijų ir susitarimo, prieš pradedant duoti atsakymus į iškilusį klausimą.

Kuraitis buvo kaltinamas, kad jo lietuvių kalba nėra gera, kad joje yra daug svetimos dvasios. Rodos, panašiai buvo sutiktas ir jo išleistas Ontologijos vadovėlis. Niekas berods šios Kuraičio studijos iš pagrindų dar nėra įvertinęs. Lietuviai kalbininkai, švarindami kalbą, buvo pasinešę eiti kaimiško paprastumo keliu. Taip, pavyzdžiui, jie atmetė pasakymą "klausimo pastatymas". Užuoť sakius "statyti klausimą", jie siūlė labai paprastą žodį — *klausti*. Kuraičiui nepatiko šis kalbininkų "kalbos prastinimas".

Kuraitis nebuvo iškalbus. Kartą jis buvo pakviestas pasakyti pamokslą Kudirkos Naumiestyje per šv. Petro atlaidus, kai didelė bažnyčia buvo pilna klausytojų. Atsimenu, kad Kuraičiui tas pamokslas nesisekė. Atrodo, kad jis lyg išsigando tos galvų masės. Jis pradėjo svarstyti sau įdomius ir svarbius klausimus, bet neatrodė, kad Naumiesčio apylinkių ūkininkams tai būtų buvę įdomu.

Skaitydami Kuraičio raštus, randame tiek sintaksės, tiek rašybos klaidų. Tačiau nebūtų teisinga filosofą vertinti pagal jo kalbos taisyklingumą ar stilių. Reikia manyti, kad vokiečiams Kanto kalba taip pat nebuvo lengva. Prof. Justinas Grigaitis, mano filosofijos mokytojas, yra sakęs, kad, norint skaityti Kanto raštus, yra geriau skaityti prancūzišką jo raštų vertimą, o ne vokišką originalą. Prancūziškai jis išeina suprantamesnis. O J. Grigaitis gerai mokėjo vokiečių kalbą — jis buvo mūsų vokiečių kalbos mokytojas.

(b.d.)

Trys gyvenimo vaizdeliai

Vytautas Kasniūnas

II. AŠ BUVAU NELAUKTAS, NEREIKALINGAS PAGRANDUKAS

Su Juozaičiais susipažinau naminių gyvulėlių ligoninėje. Kartą man ten būnant ir patylėliais besikalbant su manąja vilkų veislės Tara, kuri niurzgėdama pasitiko kitą didelį šunį, žaidžiantį su gauruota kate, gražiai spalvinga ponია nusišypsojusi tarė:

— Mes su vaikais namie kalbamės tik angliškai, bet su naminiais gyvulėliais, kaip ir Tamsta, lietuviškai. Norime, kad jaunimas turėtų progos nors kiek lietuviškai pramokti.

— Labai jau kilnu iš Jūsų pusės, kad net gyvulėliams primenate jų tautinę kilmę, — atsakiau pašaipiai. — Reikėtų ant jų kaklų uždėti tautiškus raištelius. Gal net vėliavėles.

— Galima juoktis, bet su savąja kalba tik fabriko duoną tenka valgyti, — susinervinusi ponía užsirūkė cigaretę. — Manasis vyras — tai baltakaklis. Jis jau prasimušė į aukštesnę vietą.

— Kas turi gerą galvą, tai ir abi kalbas išmoksta, ir vaikus lietuviškai moko, — garsiai drožė kampe su mažu šuneliu sėdėjusi moteris, kaip vėliau susipažinome, — ponía Jonaitienė.

Mūsų erzlias kalbas išgirdę, susiuostę šuneliai, katytė, susitaikė ir ėmė žaisti. Ir mūsų kalbos tonas pasikeitė.

Kai kitą kartą vėl toje pačioje vietoje susitikome visi trys, suradome bendrą kalbą, ir mūsų gyvulėliai džiaugsmingai žaidė.

Po kiek metų susidraugavo mūsų vaikai, mes visi apsigyvenome tame pačiame priemiestyje ir, pradžioje susitikę kitų namuose, ėmėme tarpusavyje svečiuotis, artimiau draugauti. Susigiminiavo mūsų šuneliai ir katės. Giminiavosi ir kanarėlės, kurias visos trys šeimos labai mėgo. Juokavome, kad vaikai ir mus suves į giminystę.

Giminystės ryšiais nesusirišome, o mums pasirinkus kitas gyvenvietes, ir draugystė išblėso. O Angelę Juozaitienę ištiko "nelaimė". Šio žodžio išradėja yra ji pati. Taip ji apsiskelbė visiems, kai nelauktai gimė berniukas. Dvi dukras ir sūnų išauginusi, kaip ji pati išsiplėpdavo, metų metus nuo katilo ir lovos neatsitraukusi, jau vyresnio amžiaus sulaukusi, susilaukė "nelaimės". O tos vadinamosios nelaimės kaltininkas esąs vyras. Pražilo jis, kažkaip susmuko pečiai, į kuprą susimetė. Pasidarė nekalbus ir dar dažniau išvykdavo iš namų tarnybos reikalais.

O tos kalbos kalbelės apie Juozaitienę nesiliovė. Pati, nevaldydama liežuvio, lyg ir kurstė kitus pajuodinti tai, kas balta. Gal vienas kitas tik pamanė, kas tos "nelaimės" yra kaltininkas, kitam gal netikėtai išsprūdo žodelis, trečias jau, žiūrėk, ir bežinąs, kaip ten buvo, kodėl buvo... Taip ir malė visi liežuviais.

Simukas, nelauktas, nereikalingas pagrandukas, augo lyg visų užmirštas, be meilės, karštais ginčais ir nesutarimais besisvaidančioje šeimoje. Jeigu kas jį mylėjo, tai tik krikštatėviai — Vincė ir Kazys Jonaičiai. Juozaitienei vis sūnaus krikštynas atidėlioiant, Jonaitienė prispyrė vaiką krikštyti, pati su vyru pasisiūlydami būti krikšto tėvais.

Simuką visi vadino gatvės vaiku, nes jis gatvėje praleisdavo daugiausiai laiko. Baigęs gimnaziją, jisai studijavo universitete, susipažino su riaušininkais ir, kaip tada buvo mada, demonstravo prieš Vietnamo karą. Tada susigriebė tėvas, lyg po ilgų metų atsikvošėjęs. Bet jau buvo per vėlu. Simas iš vieno kraštutinumo metėsi į kitą. Atsili-

kęs studijose, planavo eiti savanoriu į kariuomenę.

Vieną vakarą, kai Simas karštai ginčijosi su tėvais, į namus atėjo nėščia mergaitė ir pasisakė, kad laukianti vaiko, kurio tėvas esąs Simas. Jis prisipažino, kad ją mylėjęs, su ja draugavęs, bet nesąs tikras, kas yra vaiko tėvas.

Simas mergaitę vedė. Susilaukė kito vaiko. Tik tiek aš žinojau apie Juozaičių šeimą. Vėliau kai ką girdėjau iš jų pačių, o taip pat iš Jonaičių. Po Simo vedybų gyvenau tik nuogirdomis. Juozaičiai išsikėlė į Floridą, Jonaičiai persikėlę gyventi į Čikagos pietvakarius, nusipirkę didesnę žemės plotą. Aš vėl kitur išvažiavau.

Vieną vakarą paskambino Jonaitienė. Kviečia visam savaitgaliui su nakvyne ant šieno ir su naktiniais laužais. Prašo atvykti ketvirtadienį. Ispėjo, kad bus svečių, ilgai nematytų, negirdėtų, išsiilgtų. Siurprizas seks siurpryzą. Jai žodžių niekados netrūks, užtat ją vadindavome plepūnėle. O kai ji susitikdavo su Juozaitiene, tai abidvi kalbėdavo, nes nė viena nemėgo klausytis. Ir jos susikalbėdavo.

Važiuodami spėliojome, kokius kitus svečius galėsime sutikti. Bet kad sutiksime Simą, kurį visuomet Simuku vadindavome, tai nė sapnuote nesapnavome. Penktadienį turėjo atvažiuoti Simuko tėvai, kurių taip pat laukė daug staigmenų.

Pas Jonaičius atvykome sutartu laiku. Jie laukė, paruošę sode priešpiečius. Jei būčiau kur nors kitur sutikęs Simuką, nebūčiau pažinęs. Vyras iš stuomens ir liemens, gerokai peraugęs šešias pėdas, svoriu ir raumenimis tinkamas būti futbolo žaidėju. Su juo kartu buvo Jonaičių jaunesnioji dukra Birutė. Juodu elgėsi labai familiariškai. Negi vedę — dingtelėjo galvon. Bet ji juk buvo išteklėjusi, dargi vestuvėse dalyvavome.

Kartais būna taip, kad pašėlusiai norisi svaigintis ir gerti. Nepasakysiu, kad dėl drąsos, bet greičiau dėl to, kad slegia kažkoks ilgesys ir negali susigaudyti nei laike, nei aplinkoje. Su Jonaitiene mes simpatijomis vadindavomės. O dabar po ilgų nesimatymo metų ji šūktelėjo, jog niekados ne-

tikėjo, kad taip labai galima žmogaus pasiilgti. Visados būdavo malonu su ja susitikti, ir kalboms nesimatydavo galo.

Geriam, valgom, visi jaučiame draugišką, mus jungiančią šilimą, svaidomės žodžiais ir lyg laukiame, kad nuo obels, po kuria sėdime, mums į lėkštę nukristų obuolys.

— Kaip laikais, Simukai, kur gyvenai ir ką veiki? — lyg atspėdama mano mintis, paklausė žmona.

— Ačiū, gerai, — atsakė, žiūrėdamas į Birutę, — gyvenu Čikagoje ir dirbu su ja toje pačioje ligoninėje.

— Tu daktaras? — paklausiau, žinodamas, kad ji, kaip ir mama, yra gailestingoji sesuo.

— Ne, ne! Ne daktaras, bet gailestingasis brolis, — atsakė juokdamasis.

— Yra ir tokių? Tai turbūt vienintelis iš lietuvių? — pajukavau.

— Paklausiau Birutės ir dabar nesigailiu. Turiu du magistrų laipsnius, ruošiu doktoratą ir noriu būti šeimų konsultantas. Dalį laiko jau ir dabar dirbu šioje srityje. Sekasi labai gerai.

— Žiūrėk tu man! — apsidžiaugiau.

— Perėjau visus žemės gyvenimo pragarus, tai ir visus kelius, į rojų vedančius, gerai pažįstu.

Simas prisiglaudė prie Birutės ir ją apsikabino. Aš nebeprisimenu, kada paskutini kartą turėjau tokią laimingą valandą. O gal iš viso tokios džiaugsmingos laimės nepergyvenau. Greitai pro mano akis praslinko jo minėtas gyvenimo pragaras vaikystėje, jaunystėje, vedybose. O dabar matau dvi laimingas, mylinčias širdis — Birutę ir Simą.

Kavą ir midų gerti įsitaisėme patogiuose vasaros sodo suoluose.

— Kiti sako, kad nenori prisiminti skaudžių gyvenimo įvykių ar tragiškų išgyvenimų, — pradėjo Simas, — o aš nuo jų nesikratau, nes tada daug geriau įvertinu dabartį, ir man šuolis į aukštį pasidaro daug lengviau pasiekiamas. Prisiminęs savąjį "pragarą", taip aš jį vadinu, aš daug geriau įsijaučiu į kito žmogaus išgyvenimus. Aš

turiu sukaupęs didelius meilės išteklius ir dabar juos galiu dalinti.

— O kokie ryšiai su tėvais? — paklausiau.

— Apie tai vėliau, — atsakė, — aš buvau nelauktas, nereikalingas pagrandukas. Aš tik maišiaus visiems po kojomis. Visi mane stūmė nuo savęs. Jie labiau rūpinosi kate ar šuniu, su kuriais aš dalinausi, maištu, kurių lovytėse dažnai miegodavau. Vienas gerumas yra tas, kad tai ugdė mano savarankiškumą, apsisaugojimą nuo kitų kėslių.

— Dvasinį savarankiškumą ir apsisaugojimą, ar fizinį? — paklausiau.

Dvasinis pasaulis rišasi su meile, o aš nejaučiau meilės, aš nebuvau mylimas, — atsakė, žiūrėdamas į tolumą. — Žinoma, kad tik fizinę savausą turėjau. Aš buvau gatvės vaikas, kur praleisdavau daugiausiai laiko. Gatvė silpnuolių nemėgsta, ir aš nenorėjau būti pastumdėliu. Čia viešpatavo kumščio jėga. Kas ją turėjo, tas valdė visus kitus tokio pat likimo draugus. Todėl aš visu įnirtimu lavinau savo raumenis. Stipriuosius ir mergaitės mylėjo. Jų man netrūko. Jos manęs ieškojo. Aš geriau, rūkiau, vogiau, jei reikėjo, krauju skyniau gyvenimo kelią. Kartais namo nepareidavau keletą dienų, ir manęs niekas nepasigesdavo. Nėščios mergaitės buvo mūsų išjuokiamos, ištrinamos iš mūsų sąrašų. Jų vietas užimdavo kitos.

— Bet juk tu vedei vieną iš tų mergaičių, — pertraukiau pasakojimą.

— Ji buvo smarkiausia, — atsakė angliškai. — Atėjo į mūsų namus su lagaminėliu ir pasakė, kad tėvų išvaryta, kad ji čia gyvens. Buvo lietinga naktis, ir tėvas jos pasigailėjo. Leido pernaktvoti. Po to ji ašaromis išmaldavo, kad sutikčiau duoti savo pavarde. Sutikau. Seserys buvo išteklėjusios, brolis vedęs, tad namuose mums buvo vietos. Su ja susilaukiau kito vaiko.

— Girdėjau, kad išsiskyrėte? — paklausiau.

— Ji mane paliko, — skubiai atsakė. — Vieną vakarą parėjęs radau raštelį, kad ji mane palieka ir išsikelia gyventi pas mūsų

buvusios "gengės" vadą Bill, netolimą mano kaimyną. Esą abudu vaikai yra to Bill. Jiedu labai mylisi ir nebenori daugiau manęs apgaudinėti. Tiesa, abu vaikai labai panašūs į Bill. Ir mano tėvai taip sakydavo, ir kaimynai juokavo. Bill gavo gerai apmokamą futbolo žaidėjo darbą ir greitai iškilo į žvaigždes. Taip mudu išsiskyrėme.

— Lengva širdimi išsiskyrei? — paklausė Jonaitienė.

— Aš tikėjau meile, — atsidusęs atsakė Simas. — Pasakysiu, kad visa tai skaudžiai išgyvenau. Dingo tikėjimas žmogumi. Išvykau savanoriu į Vietnamą. Ten išgyvenau kitą pragarišką gyvenimą. Pradėjau vartoti narkotikus. Į kovos lauką eidavau, kaip kraujo ištroškęs žvėris. Pasižymėjau narsumu, ant krūtinės dygo medaliai, kaip grybai po lietaus. Kilau ir kariškuose laipsniuose.

— Paties ir išvaizda, kaip narsuolio kario, — pasigėrėjo Birutė.

— Gyvenime baimės nepažinojau, — atsakė šypsodamasis, — bet į didvyriškus žygius skatino ir narkomanija, o nuo sužeidimų ir mirties saugojo laimė.

— Matėme tave televizijoje, kai grįžai iš kariuomenės.

— Taip, vieną dieną buvau televizijos žvaigždė, o kitą dieną vėl gatvės valkata, narkomanas, pardavęs už centus savo medalius ir slapta atsivežtus ginklus.

— Dabar esi visų mūsų žvaigždė, — pabučiavo į žandą Birutė.

— Jei aš žvaigždė, tai tu žvaigždžių žvaigždė, — Simas meiliai apsikabino Birutę. — Ji juk mane išgelbėjo iš valkatyno ir grąžino į gyvenimą naują Simą. Kai grįžau iš kariuomenės, aš gyvenau gatvėje ir kalėjime. Kalėjime susipažinau su Birute ir ją išimylėjau. Meilė atvedė mane į naują gyvenimą.

— Kartą kalėjimo sargybinis atėjo į ligoninę ir paprašė, kad kuri nors gailėstinioji sesuo ateitų pažiūrėti vieno sužeisto kalinio, — pertraukė kalbą Birutė. — Kameronėje radau Simą juozaitį. Jis pats pasisakė savo pavarde. Jis buvo visas purvinas, kraujuotas. Nusivedžiau į ligoninės kambarį. Iš-

prašiau gydytoją, kad perkeltų į ligoninės palatą. Išprausę, nuskutę barzdą, paguldė į lovą. Čia aš su juo ir susipažinau.

— Atsimeni, kaip tu juokeis, kai pasakiau, kad įsimylėjau iš pirmo pamatymo? — paėmęs Birutės ranką, Simas priglaudė prie lūpų.

— Tokių pasakymų mes dažnai girdėdavome iš kalinių, — juokėsi Birutė, — bet kad tu man labai patikai, negalėjau tau sakyti.

— Užtai aš dažnai grįždavau į kalėjimą, kad galėčiau tave pamatyti.

— Taip. gana ilgą laiką Simas buvo mūsų pacientas. Išeina iš ligoninės, po kelių dienų, žiūrėk, jis vėl kalėjime. Kalėjimo sargai nujautė mudviejų draugystę ir, kai tik Simas atsidurdavo jų žinioje, tuoj man pranešdavo.

— Tu netiki, kad ateidavau į kalėjimą tik dėl tavęs?

— Netikiu, nes tada tave valdė narkomanija.

— O gal Birutėmanija?

— Pagaliau sutariau su gydytoju gelbėti Simą. Atsivedę jį iš kalėjimo kameros į ligoninę, surašėme ligos istoriją. Jo koja buvo sunkiai sužeista. Ją aprišome tvarsčiais ir jį paguldėme ligoninėje ilgesniam laikui.

— Ir tada prisipažinome, kad vienas kitą mylime.

— Atsimeni, kad tai buvo sąlyginis prisipažinimas? Kai tu išėjai iš ligoninės į slaugių mokyklą, tai tik ją tau baigus, prisipažinau tave mylinti.

— Tai dabar pasirengę tuoktis? — paklausė žmona.

— Laukiame leidimo, — atsakė Simas. — Tikimės, kad Bažnyčia panaikins buvusias vedybas.

— Dabar mudu su Simu kartą per savaitę lankome diecezijos kursus, skirtus išsiskyrusioms šeimoms ar besirengiančioms skirtis, tarpusavyje nesugyvenantiems, — pertraukė Birutė. — Tie kursai suorganizuoti tokiu pat principu, kaip ir alkoholikų, kur susirinkę buvusieji alkoholikai kalbasi, tariasi, vienas kitam padėdami. Taip ir mes: vieni apsigylę meile, kiti nesuradę laimės,

Knygos

Icchoko Mero "Sara"

R. Šilbajoris

Icchokas Meras yra daug rašęs apie žydų tautos tragišką ir aukštą paskirtį, taip sudėtingai, skausmingai supintą su lietuvių tautos likimu. Tačiau "Sara" yra pirmoji knyga, kur veiksmas vyksta išties tik Izraelio valstybės kontekste. Tai anaiptol nereiškia, kad Meras jau atsisveikino su jį išugdžiusia Lietuvos žeme. Gal net priešingai — jis jos ribas išplėtė iki pat šventosios žemės, nes ten dabar gimsta ir auga jo lietuviškas kūrybos žodis.

Kaip ir visados Mero raštuose, šis žodis yra pilnas dramatiškos įtampos, plėšte plėšiantis įprastinį, kasdienišką tikrovės pajutimą, reikalaujantis specialių protinių, o ypač moralinių, pastangų iš skaitytojo. Pasaulis atrodo romane tartum sudėstyta iš laužytų plotmių, aštrių skeveldrų, lyg kubistų paveiksluose, tik su tuo skirtumu, kad jis yra gyvas, glaudžiai apsupa skaitytoją ir skaudžiai rėžia jo širdį. Sara, pagrindinė romano veikėja, yra vieniša moteris Izraelyje

treči iešką meilės ir laimės. Visi nuoširdžiai pasipasakoja savo išgyvenimus, tariamės, kalbamės.

Tą susitikimą baigėme laužu su tyliomis vidurnakčio dainomis. Kitą dieną atvažiavo Juozaičiai. Tai buvo neužmirštamų dienų susitikimas, pasikalbėjimas. Apie tai kada nors vėliau.

pagarsėjusio "šešių dienų karo" metu. Karas jai atėmė vyrą ir sūnų, palikęs tik didelę, juodą tuštumą dvasioje, kuriai užpildyti reikia be galo daug meilės. Nenumalšinamai meilės ištroškusi, ji atiduoda save svetiems vyrams, tačiau kurie patys yra taip gyvenimo sužaloti, kad apie meilę mažai ką supranta ir Sarai gali pasiūlyti tik fizinę aistrą, tuo paversdami ją iš esmės prostitute.

Šitiek pasakę, mes labai paviršutiniškai paliečiame tik vieną romano aspektą. Iš tiesų, Saros būklė yra daug sudėtingesnė. Ji gyvena tartum iš karto trijose laiko plotmėse: maža mergaitė koncentracijos lagerio barake per buvusį nacių karą; aistringai mylinti jauna mergina Izraelio naujakurių barakuose; ir vieniša moteris tuščiam naujam name, laukianti pasiuntinių, kurie jai praneš apie sūnaus ir vyro mirtį naujame kare. Kiekviena plotmė turi savo centrinį įvykį, ar būseną, kurie vienas su kitu susigretina ir tampa daugialypiais simboliais. Pirmoje plotmėje Sara stovi prie lango, nors jai ir mirtis gresia, nes žydams uždrausta auginti vaikus, ir mato, kaip prie vartų du policininkai išprievartauja jos motiną. Šis prisiminimas-vizija pakartotinai grįžta į sąmonę vėliausioje laiko plotmėje, kurioje jis su klaikia ironija savaip atsikartoja jau pačios Saros apsisprendimu. Tartum dėl atpildo už motinos išniekinimą, ar keršydama pasauliui už skriaudą, ar bausdama save už tai, kad savo prievartaujamą motiną matė, Sara dabar pakartotinai sueina į lytinius santykius su dviem broliukais, mongoloidais neužaugom, tartum jie būtų anų policininkų grotestiškai įsikūnijusios sielos.

O vidurinėje plotmėje ant smėlio kalno auga didelis, ošiantis medis, ir Dovydas, ir jie abu "kyla aukšty, jie bėga medžio link, ir medis vis arčiau ir arčiau, ir tylu aplinkui, tik smėlis girgžda ir medžio lapai šlama, ir visame pasaulyje, kaip pačioje pradžioje — nieko daugiau, tik jiedu, vieni du" (12 psl.).

Tas medis išauga, kaip didelė skausminga meilė, per visą knygą; jis tampa tartum išniekintos paleistuvės Saros kilnus įsikūnijimas, puse savo šaknų dar tebesilaikantis

ant buldozerių pagrauztos kalvos, tartum likimo ženklas. Dovydas dingsta kare: jis žūva ar Sarą pameta, nuėjęs su kita, ir jai lieka tik šis sapnas, nyki vienvietė su neužaugom ir vaikystės prisiminimų klaikuma.

Šie tušti vienvietės namai prisipildo vyriškais vardais ir žingsniais, rankomis, lytim ir skausmu. Praeiviai, mylimieji, šlykštūs niekšai iš buvusio ir esamo laiko, iš Izraelio ir Europos, apgyvendina jos baisųjį sapną, apstoję medžių išaugusį meilės šauksmą Dovydui, ir palieka savo ženklus kambariuose: kareiviški batai, šautuvo alyvos kvapas, skutimosi mašinėlė, atšalusi kiaušinė, neatslūgstantis sielvartas ir atspindžiai veidrodyje:

"Veidrodžio centre buvo plati lova, o toj lovoj, paklodėmis prisidenge, — moteris ir vyriškis. Ta moteris buvo jinai, o vyriškis — kareivis, kurį parsivedė vakar vakare, bet lova buvo ne čia, buvo toli, veidrodžio gilumoj, o tie du žmonės, lovoje gulintieji, — tokie pat tolimi, — visai ne ji ir visai ne kareivis" (16 psl.).

Tų vyrų vardai vėl savaip suriša Izraelio dabartį ir Saros egzistencinę tragiką su Izraelio praeitim, kurios pėdsakai nusitęsia per Biblijos dykumų smėlį. Tas kareivis, jau pagyvenęs, yra Abraomas, žydų tautos patriarchas, gulintis kartu su bevaikė Sara, pats taip pat kare praradęs savo vaikus, pasimėgęs ir apsvaigęs iš skausmo. Jis yra ir Jokūbas, užėmęs vyresniojo brolio vietą tėvo palaiminimui, Dievo lemtas apvaisinti Izraelio tautą, o dabar vienišas bergždžiam bendravime su savo vaiką praradusia moteria. Biblinis Jokūbo sapnas apie laiptus į dangų skaitytojo sąmonėje susilieja su Saros sapnu apie Dovydą ir medį kalne, dabar su skaudžia ironija atsiliepiantįs į ano, Biblijos Dovydo, žodžius apie tai, kaip jis lips į Viešpaties kalną, ir apie teisinguosius, kurie klestės kaip palmė, auga kaip Libano kedrai. Toliau yra Jona, buvęs vokietis Johanas, kurio tėvas buvo žydas belaisvis ir kuris gimė apipjaustytas ženklan Dievo bausmės ir Dievo malonės. Yra, aišku, ir tie du šlykštūs broliukai, bet baisiausias iš visų ateinančių yra Benis (gal Biblijos Benja-

Tėvynėje

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

PLAKATŲ PARODA

Daugiau kaip 350 plakatų yra sukūręs Dailės instituto grafikos katedros vedėjas J. Galkus. Ši rudenį Vilniuje Dailės parodų rūmuose buvo suruošta jo darbų paroda. Jo plakatai pasižymi visuomeninėmis bei politinėmis temomis. Paroda iš Vilniaus bus siunčiama į Bulgariją, Čekoslovakiją, Lenkiją ir kitus socialistinius kraštus.

VASARĄ GILINO NEMUNO VAGA

Praeitą vasarą Lietuvoje beveik mėnesį nelijo. Nemunas ir kitos Lietuvos upės labai nuseko. Buvo proga jas pagilinti. Iš Nemuno dugno buvo iškasta beveik pusantro milijono kubinių metrų grunto.

LIETUVOS DURPĖS PARDUODAMOS ANGLIJAI

Šilutės durpių įmonė savo pagamintas durpės eksportuoja į Angliją. Iš pradžių

minas, parduoto Juozapo jauniausias brolis?) — kartu su Sara buvęs koncentracijos lageryje, žiūrėjęs kaip policininkai jos motiną prievartauja, o paskui atėjęs pas ją, be sąmonės gulinčią prie vartų, ir dar kartą pats ją išprievartavęs.

Dovydas dingo, Jona-Johanas žuvo kare, bet Benis liko gyvas ir grįžo, dabar reikalaujamas sau ir pačios Saros. Tai ji Sara ir pasmaugia pačiame lytinio akto įkaršty ir iššivaduoja nuo viso savo slogučio, ir susiliečia su mirtimi, užversdama paskutinį knygos lapą.

Laiko, vietos ir žmonių vardų tarpusavio santykiai ne tik išryškina kontrastus, bet ir

durpės buvo vežamos geležinkeliu pro Vokietiją. Šiandien į pagalbą atėjo Lietuvos jūreiviai. Durpės gabenamos į Anglijos Hull uostą.

GRAŽIAUSIA RAJONO SODYBA

Įprastinė dekoratyvinė lentelė "Gražiausia rajono sodyba" pritvirtinta prie "Aukštaičių krašto" kolūkiečių Henriko ir Bronės Šileikių namo.

Šileikiai gražiausios rajono sodybos konkursą laimi jau ne pirmą kartą. Jų sodyboje malonu apsilankyti visais metų laikais. Vėlyvą rudenį ir žiemą akį traukia sidabrinės egutės ir kiti dekoratyviniai medeliai. Daug jaukumo teikia pasivaikščiojimo takeliai.

12 AMŽIAUS ŠACHMATAI

Mokslų akademijos istorijos instituto archeologai aptiko netoli Gardino 12 amž. šachmatų figūras. Jos padarytos iš šviesiai geltono akmens su žaliomis gyslelėmis. Iš šių radinių galima spręsti apie senosios epochos gyventojų kultūrą bei buitį. Šachmatų figūrose išpjaustyti ginklai, drabužiai ir galvos apdangalai. Iš to galima sužinoti apie tų laikų žmonių kultūrą bei kasdieninį gyvenimą.

KURŠIŲ MARIOSE ĮTEMPTA ŽVEJYBA

Kasdien septyniolika Neringos žuvininkystės ūkio laivų išplaukia į Kuršių marias žvejoti sterkių, karšių, žiobrių ir lydekų. Šios žuvys gaudomos tol, kol Kuršių marias sukausto ledas. Spalio mėnesį prasideda aud-

linksta į jų susivienijimą, tartum kiekviena nauja tikrovės plotmė būtų tik tos pačios, per viską plaukiančios būties moduliacija. O ši pagrindinė srovė tai yra gilus ir skausmingas meilės jausmas kraštui, Izraeliui ir žmonijai, kuris persunkia visą vaizdą ir įvykių pynę, kiekvieną smulkmeną pakeldamas simbolinę aukštumon. Mero romanas pats patampa tartum dideliu simboliu — meilės himnu žmogui, kylančiu iš tamsių sielvarto gelmių.

Icechokas Meras. SARA. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1982 m. Čikagoje. 160 psl., kaina 8 dol.

ros, bet jos drąsiems žvejams netrukdo plaukti į marias, nes šiuo metu pagaunama daugiausia žuvų.

GRAŽEJA KAUNAS

Praeitą vasarą dviejų penkmečių statybos ir montavimo darbų planą įvykdė kelių ir tiltų tresto kolektyvas. Baigta Laisvės alėjos atkūrimas. Šiandien Kaune Laisvės alėja yra pati svarbiausia gatvė. Ja neleidžiama važiuoti automobiliams, jinau yra pėsčiųjų gatvė. Taip pat daug darbų atlikta prie devintojo forto, tvarkant aplinką ir tiesiant privažiavimo kelius prie naujojo tilto per Nerį. "Tiesa" giriasi, kad nutiesta, rekonstruota ir kapitaliai suremontuota beveik pusė milijono kvadratinų metrų gatvių ir šaligatvių. Darbai nenutrūksta ir žiemą. Statybos aikštelės nuolat aprūpinamos asfaltbetonu, skalda ir kitomis medžiagomis.

LIETUVIŲ POEZIJA ČEKIJOJE

Lietuvių literatūros vertimų į čekų kalbą istorija prasideda 19 a. trečiajame dešimtmetyje. 1825 m. poetas ir tautosakininkas F. L. Čelakovskis (1799-1852) rinkinyje "Slavų liaudies dainos" paskelbė trijų lietuvių dainų vertimus. Po metų dar penkias išspausdino viename almanache. 1827 m. knygą atspausdino savo verstomis L. Rėzos "Lietuvos liaudies dainomis". Po F. L. Čelakovskio per daugiau kaip šimtą metų verčiama lietuvių tautosaka — dainos ir pasakos.

Po Antrojo pasaulinio karo pirmasis poetinio kūrinio vertimas į čekų kalbą buvo K. Donelaičio "Metai" (1960 m.). Po šio vertimo praėjo net penkiolika metų, kol pasirodė E. Mieželaičio rinkinys "Kontrapunktai" (1975 m.). Dar po trejų metų buvo išversta keletas S. Nėries eilėraščių ir išspausdinta knyga, kurią sudaro gausus lietuvių poetų būrys "Saulė gintare".

PAMINĖTA SKULPTORIAUS JUOZO MIKĖNO AŠTUONIASDEŠIMTASIS GIMTADIENIS

Latvijos pasienyje prie Lietuvos, Latvijos pusėje, gyvena nemažai lietuvių. Vieni iš jų atsikėlė per paskutinį šimtmetį, kiti gyvena jau nuo senų senovės. Iš Latvijos pa-

sienyje gyvenančių lietuvių yra kilę dailininkai Juozas, Jonas, Akvilė Mikėnai, Robertas Antinis, hidrologas Steponas Kulpaila ir daug kitų žymių žmonių.

Latvijos pusėje, pavažiavus 5 km nuo Aknystos į Alksnių pusę, yra rodyklė kairėn — Juozo Mikėno gimtinė. Išlikusi graži sodyba, kurioje saugomas skulptoriaus atminimas: nuotraukos, knygos ir kt. dalykai. Namas statytas apie 1820 m. Mikėnų senelių. Jis gan apleistas, bet čia peršasi mintis, kad nors namas ir Latvijos pusėje, bet Lietuvos Kultūros ministerija galėtų pasirūpinti namo remontu. Kaimas, kuriame J. Mikėnas gimė, vadinasi Skardupys, o pro šalį teka upė Susėja.

FOTOGRAFIJOS PARODA

Rudenį Prahoje įvyko lietuvių meninės fotografijos paroda, kurioje buvo iškabinta 64 autorių beveik 400 nuotraukų.

JAUNIMO KNYGOS ŠVENTĖ

Vilniuje jau trečią kartą surengta Jaunimo knygų šventė. Ši šventė susilaukė daug lankytojų. Visą savaitę miesto bibliotekose buvo pasikalbėjimai su skaitytojais ir autoriais. Šventė buvo baigta Statybininkų kultūros rūmuose. Čia poetas B. Mackevičius skaitė savo eilėraščius ir koncertavo dainininkas V. Babrevičius. Buvo didžiulė knygų mugė.

LIAUDIES UNIVERSITETO DAILĖS FAKULTETAS

Spalio 21 d. Vilniaus dailės parodų rūmuose naujuosius mokslo metus pradėjo liaudies universiteto dailės fakultetas. Pagrindinis dailės fakulteto uždavinys — išaiškinti klausytojams senjojo ir šiuolaikinio meno bei visuomenės santykius.

Vilniaus liaudies universiteto dailės fakultetas dirba jau pora dešimtmečių. Kelis kartus buvo pripažintas geriausiu respublikoje. Apdovanotas Lietuvos kultūros ministerijos garbės raštu. Šiuos mokslo metus pradėjo nauju mokymo būdu. Praeito penkmečio programa kruopščiai peržiūrėta. Vieni dalykai išplėsti, kiti susiaurinti. Penkerius metus skaitomas dailės istorijos kursas. Pirmaisiais metais bus susipažinama su senąja daile, vėliau su klasikinio periodo me-

nu iki 20-to amžiaus modernistinių kryptų. Dėstant klausytojams dailę, bus rodomos dailės kūrinių skaidrės iš Egipto, Graikijos ir Italijos. Paprastai per metus daromi keturi įvairių parodų aptarimai. Susitikimai su kūrinių autoriais, dailės kritikais. Numatoma paminėti didžiųjų dailininkų jubiliejus. Daromos išvykos, kurių tikslas bendrapiškai susipažinti su kitų respublikų dailės ir architektūra.

LIETUVOS ISTORIJOS IR ETNOGRAFIJOS MUZIEJUS KAUNE

Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejus Vilniuje šiandien yra labai žinomas. Jis gausiai lankomas respublikos gyventojų, o taip pat ir užsieniečių. Steigiant muziejų, daug pasidarbavo istorikas, Lietuvos nusipelnęs kultūros veikėjas Vincas Žilėnas. 1947 m. paskirtas muziejaus direktorium, jis atrado keletą dėžių su eksponatais. Ilgai nelaukdamas, jis ruošė išvykas į apylinkes: miestelius ir kaimus. Per 23 vadovavimo muziejui metus iš 15 tūkstančių eksponatų padaugėjo iki 200 tūkstančių. 1967 m. kartu su muziejaus bendradarbiais suruošė lietuvių liaudies meno parodą Čekoslovakijoje. V. Žilėnas taip pat parašė daug mokslinių straipsnių apie lietuvių gyvenamuosius namus ir 17-tame amžiuje ginklų kalyklą Valkininkuose. V. Žilėnas — vilnietis. Šiame mieste praėjo jo visas gyvenimas. Lenkijos okupacijos laikais jis baigė tada vienintelę lietuvišką Vytauto Didžiojo gimnaziją. Studijavo Vilniaus universitete istoriją. Aktyviai dalyvavo lietuvių studentų veikloje.

PLAČIAI PAMINĖTOS VINCO KRĖVĖS 100-TOSIOS GIMIMO METINĖS

Spalio 18 d. lietuvių literatūros klasikas buvo pagerbtas Lietuvos meno darbuotojų rūmuose įvykusiame iškilmingame minėjime. Įžanginiu žodžiu jį pradėjo akademikas K. Korsakas. Pranešimą apie V. Krėvės-Mickevičiaus gyvenimą ir kūrybą minėjime padarė filologijos daktaras J. Lankutis, apie jo kūrybos palikimą kalbėjo prozininkas J. Mikelininkas, poetas Just. Marcinkevičius. Jie kalbėjo, kad po Simono Daukanto, ap-

rašiusio didvyrišką senovės lietuvių būdą, po Antano Baranausko, sukūrusio "Anykščių šilėlį" kaip elegišką tėvynės meilės ir skausmingų jos praradimų giesmę, po Maironio, išaukštinusio mūsų heroinę milžinkapių praeitį ir laisvės kovų ryžtą, po Vinco Kudirkos, atgaivinusio tėvynės varpų skambėjimą, į lietuvių literatūrą atėjo "Dainavos šalies senų žmonių padavimų", "Šarūno", "Skirgailos", "Šiaudinėj pastogėj", "Raganiaus" ir kitų kūrinių autorius — Vincas Krėvė.

Vargu ar atsirastų lietuvių literatūroje šalia Maironio kitas toks kūrėjas, kuris savo raštais, kultūriniu veikla ir savo asmenybe būtų taip anksti, gražiai ir tauriai įjęs į ne vienos kartos žmonių sąmonę, širdį bei gyvenimą ir tenai įsitvirtinęs visam laikui, kaip Vincas Krėvė-Mickevičius.

Spalio 22 d. Varėnoje taip pat paminėtas V. Krėvės 100 metų gimimo jubiliejus. Iškilmės įvyko V. Krėvės gimtajame Subartonių kaime. Atnaujinta memorialinio V. Krėvės muziejaus aplinka: atsirado naujos medžio skulptūrinės rodyklės ties Varėnos-Merkinės kryžkele, ties posūkiu į Subartonį. Prie sodybos stovi nauja medžio skulptūra — Vinco Krėvės biustas. Visa tai sukurta paprasto žmogaus I. Užkurnio.

V. Krėvės 100 metų jubiliejaus vakaras įvyko ir Varėnos kultūros namuose.

VILNIEČIUS VILIOJA IŠKILĘS TELEVIZIJOS BOKŠTAS

Vilniečius, o ypač Vilniaus lankytojus, vilioja Karališkėse iškilęs televizijos bokštas. Jo aukštis yra 327 m. Jame yra įrengta apžvalgos aikštelė. Iš jos matosi nuostabus Vilniaus senamiestis ir jo apylinkės. Tik iš šio televizijos bokšto matosi Neries vingis ir tarp jo esantis parkas, pavadintas Vingio parku. Per dieną ši televizijos bokštą aplanko 13-14 grupių. Grupę sudaro 30 žmonių.

AUKSO MEDALIS UŽ SŪRIUS

Tarptautinėje mugėje, kuri įvyko Bulgarijoje, lietuviai iš Kapsuko (Marijampolės) laimėjo aukso medalį už lydytų sūrių spaudimą ir įpakavimą.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KAI KURIŲ ŽODŽIŲ RAŠYBA IR VARTOSENA

Tebetęsiame sąrašą kai kurių žodžių ir posakių, kurių rašyba ar vartosena kai kam gali kelti neaiškumą. Čia dar pakartosime, kokios laikomės tvarkos.

Pirmiausia praretintais rašmenimis duodame vadinamuosius antraštinius žodžius. Jeigu kuris iš jų klaidingas ar nevartotinas, tai po jo dedame brūkšnį, o po brūkšnio pateikiame jo vartotiną atitikmenį. Jeigu kuris žodis yra vartotinas, bet bendrinei kalbai labiau teiktinas kitas, tai po to antraštinio žodžio rašome kablelį, o po kablelio duodame tą teiktinesnį žodį. Jei kurie žodžiai yra tolygiai geri ir vartotini, tai tarp jų dedame lygybės ženklą. Kai kur po svetimybų skliausteliuose pažymime, iš kurios kalbos jie kilę.

radio — radijas. Forma *radio* vartojama

LIETUVOJE UŽTINKAMA LABAI MAŽAI GERVIŲ

Šiais laikais gervės galima pamatyti tik Ignalinos apylinkėse, tautinio parko pakraščiuose. Pamatyti gervę kitoje Lietuvos vietoje, tai tas pats, kaip surasti aukso monetą senoviniame vėjų išpustytame bočių milžinkapyje. Iš gervių didybės laikų beveik vieni balų, raistų, pelkių, pievų ežerų, upelių pavadinimai paliko: Gervėčiai, Gervėraistis, Gervėpievė, Gervėžeris, Gervupis, Gervinukas, Gervinaitis, Gervynos, Gervė, Gervalė, Gervabalė, Gervėčia. Tariant šiuos žodžius, jie mums širdyje ilgesingu išskrendančių gervių klyksmu atsiliepia.

sudurtinių žodžių dėmeniu mokslo terminams sudaryti, jeigu antrasis dėmuo yra tarptautinis, pvz.: *radioaktyvumas, radiometrija, radiotechnika* ir t.t. Bet forma *radio* nevartotina sudurtinio žodžio dėmeniu, kai antrasis žodis yra lietuviškas arba nors ir tarptautinis, bet nereikšiantis mokslo termino, pvz.: *radiostotis* (=radijo stotis), *radioimtuvas* (=radijo imtuvas); *radioaparatas* (=radijo aparatas), *radioreporteris* (=radijo reporteris).

rankvedis (vertinys iš rus. *rukovodstvo*) — vadovas, vadovėlis.

rastis — nevert. reiškė "būti", pvz.: *Čikaga randasi* (=yra) *prie Mičigano ežero*. Kur jūs randatės (=esate)? Mes randamės (=esame) *lauke*.

rašyti iš didžiosios (mažosios) raidės — geriau: *rašyti didžiąja (mažąją) raide*.

ražančius — rožančius, rožinis, rožynas.

rėdyti (gud. *riadit'*) — rengti, puošti, taisyti, tvarkyti, vilkti. Pvz.: *Apsirėdyk* (=Apsirenk) *gražesniais drabužiais*. Prieš *Kalėdas rėdysime* (=puošime) *eglutę*. *Jis labai storai apsirėdęs* (=apsirengęs, apsitaęs, apsilvėjęs). *Kaip gražiai pasaulis Dievo surėdytas* (=sutvarkytas)!

regimai — nevert. reiškė "matyti, turbūt, tikriausiai", pvz.: *Jų regimai* (=matyt, turbūt, tikriausiai) *šiandien nėra namie*. Tačiau šįrieveiksmį (regimai, matomai) galima vartoti tokia reikšme: *Padėk tą knygą regimai* (t.y. matomai, kad būtų galima matyti).

reiškia — nevert. įterptiniu žodžiu (rus. *značit*), pvz.: *Reiškia* (=Vadinasi), *tu manai, kad mes nieko nesuprantam?* *Reiškia* (=Vadinasi, taigi, trumpai sakant), *jis mane apgavo*.

rekordą pastatė, sumušė — pasiekė, laimėjo rekordą.

retežis (gud. *retiaz'*) — grandinė.

rinkė (vok. žem. *rinke, rink*) — lankelis, lankelis (puodui įstatyti).

ryšis — ryšys (raštis, surišimas, ryšulys, santykis). *Ryšis* yra veiksmazodžio *ryžtis* būsimasis laikas.

rubežius (gud. *rubež*) — riba, siena, linija.

ruja (lenk.) — gauja.

rūpintis apie ką — rūpintis kuo: *Jis labai rūpinasi apie mane (=manimi). Tau nereikia rūpintis apie mano vaikus (=mano vaikais).*

sąjūdis — sąjūdis.

sąmišis — sąmyšis.

sąmojus — sąmojis.

santikis — santykis.

sąryšyje — ryšium, dėl. Pvz.: *Sąryšyje su pablogėjusia krašto padėtimi (=Ryšium su pablogėjusia krašto padėtimi arba Dėl pablogėjusios krašto padėties) prezidentas buvo priverstas atsistatydinti.*

sąsiuvinys — sąsiuvinis.

sąskridis — sąskrydis.

sąstatas — nevert. reikšmė "sudėtis", pvz.: *Mokytojų tarybos sąstatas (=sudėtis) šiais metais gerokai pasikeitė.*

savastis — nuosavybė.

savistovus (vert. iš rus. *samostajatel'nyj*) — savarankiškas, nepriklausomas.

savitarpis — nevartotinas būdvardžiu: *Mudviejų savitarpiai (=savitarpio, savitarpiški) santykiai pašlijo.*

sekančis. Šio žodžio reikšmė — tas, kuris eina po ko nors. Pvz.: *Reikia išlipti sekančioje stotyje. Tai bus idėta į sekančią laikraščio numerį. Ateik sekančią dieną, sekančiais metais* ir t.t. Tačiau jis nevartotinas reikšmė "šis, šitoks, toks". Taip pat ir iš jo padarytasrieveiksmis *sekančiai* nevartotinas reikšmė "taip, šitaip, tokiu būdu". Pvz.: *Į valdybą buvo išrinkti sekantys (=šie) asmenys, kurie pareigomis pasiskirstė sekančiai (=kurie taip pasiskirstė pareigomis). Sudaryta komisija sekančios (=tokios) sudėties.* Arba dar prasčiau būtų galima pasakyti: *Buvo sudaryta tokia komisija.*

sekmė — sėkmė.

sekti — nevert. reikšmė "būti, eiti tuoj po ko". Pvz.: *Kas seka (=eina) po žiemos? Žemiau seka (=eina) parašai. Toliau seka (=eina) komisijų pranešimai.*

sekti ką nors — nevert. reikšmė "sekti kuo nors, imti iš ko pavyzdį, kuo vadovautis". Pvz.: *Visuomet klasėje pasitaiko*

koks nors mokinys, kurį (=kuriuo) visi seka. Sek jo pavyzdį (=pavyzdžiu).

senai. Širieveiksmį reikia skirti nuorieveiksmio *seniai*. *Seniai* reiškia "prieš daug laiko", o *senai* yra padarytas iš būdvardžio *senas*, pvz.: *Jis labai senai atrodo.*

TRUMPAI IŠ VISUR

- "Europos vyskupų bendra atsakomybė Europos kontinento evangelizacijoje". Tokia tema buvo parinkta spalio 4-8 d. įvykstančiam Europos vyskupų delegatų simpoziumui Romoje. Dalyvių — apie 80.

- Jugoslavijoje, Zagrebe, pavasarį įvyko eucharistinis vaikų kongresas, kuriame dalyvavo daugiau negu 1500 vaikų, pradžios mokyklos mokinių, kurie lankė katalikų tikybos pamokas savo parapijose.

- Naujasis Vokietijos kancleris Helmut Kohl yra krikščionių demokratų vadovaujantis veikėjas, kilęs iš Palatino provincijos.

- Popiežius Jonas Paulius II savo šešioliktuosiu kraštu, kurį nusprendė aplankyti, pasirinko Ispaniją, skirdamas tam dienas nuo spalio 31 iki lapkričio 9. Tai siejama su 400 m. sukaktimi nuo šv. Teresės Avilietės mirties.

- Gvinėjos-Bissau respublikos, Vakarų Afrikoje, prie Atlanto, ministeris pirmininkas Joao Bernardo Vieira, marksistas, pareiškė popiežiui Jonui Pauliui II padėką už misininkų darbą jų krašte ir paprašė atsiųsti jų didesnę skaičių.

- Sveikatingumo sekretorius Joseph A. Califano skelbia, kad alkoholizmas yra viena iš JAV sveikatingumo problemų. Alkoholizmas smarkiai veja širdies ligas, vėžį ir kvėpavimo takų ligas kaip viena gausiausių JAV piliečių nesveikatingumo formų.

- Filipinų vyriausybė išleido potvarkį pagal kurį 100.000 valstybinių mokyklų mokytojų skatinami atlikti rekolėkcijas, už kurias bus užmokėta iš išdo.

- JAV-se, Hendersvilėje, įšventintas dar vienas vedęs, buvęs episkopas dvasininkas, kunigu.

- Naują palaimintąją popiežius Jonas Paulius II paskelbė, būdamas Sevilijoje, Ispanijoje. Tai sesuo Angela nuo Kryžiaus, batišvivo mokinė, kuri įsteigė vienuolyną, panašų į Motinos Teresės. To vienuolyno seselės, rinkdamos išmestus dalykus, priimdamos aukas, stengiasi padėti ligoniams, neturtėliams ir senimui. Iškilme, kur popiežius laikė šv. Mišias, dalyvavo apie 800.000 žmonių.

- Italijos teisingumo įstaigos, laikydamos kalėjime turką Agco, kuris 1981 m. gegužės 13 d. kėsinosi nužudyti popiežių, taipgi įtaria tris komunistinės Bulgarijos atstovybės ar jų tarnybos narius daly-

vavus tame sąmoksle. Areštuotas bulgarų lėktuvų linijos vadovas S. I. Antonov, ieškomas buvęs Bulgarijos ambasados karinis atašė V. J. Kolev, kuris neteko diplomatinio imuniteto ir grįžo į Bulgariją, ir apkaltintas T. Ayvozov, kuris išvykęs atostogų į Sofiją.

- Norvegijoje Tromsoje apygardos teismas pasiskelbė, kad abortas yra žmogaus gyvybės atėmimas. Sprendime taipgi pažymima, kad nuo žmogaus gyvybės prasidėjimo motinos iščiose ligi gimimo neįmanoma nustatyti momento, kada abortas nebūtų žmogaus nužudymas.

- Tarptautiniame studijų suvažiavime Meceratos universitete, Italijoje, paminėta 400 m. sukaktis nuo jėzuito misininko ir mokslininko Mateo Ricci atvykimo į Kiniją. Jis buvo krikščionybės skelbimo pradininkas ir vakarų kultūros skleidėjas Kinijoje.

- Ukrainiečiai atšventė savo turimos šv. Juozapo kolegijos Romoje 50 metų sukaktį. Iškilnėse dalyvavo septyni ukrainiečių vyskupai.

- Airijos katalikai buvo lapkričio 28 d. suruošę maldos dieną už Lietuvą. Ją suorganizavo Katalikiškas bendravimo centras, vadovaujamas lietuviams prielankaus advokato O'Mahony. Airijos katalikai, siekdami išplėsti bendravimą su Lietuvos katalikais, buvo paskyrę Lietuvos katalikams Svč. Mergelės Marijos statulą. Okupantams neleidus jos įvežti, dabar ta statula saugojama Londono lietuvių bažnyčioje. Airijos katalikai suorganizavo visą maldų noveną už Lietuvą. Novena baigėsi gruodžio 8 d. Adv. O'Mahony per Vatikano radiją kreipėsi į Lietuvos tikinčiuosius ir į viso pasaulio lietuvius, kviesdamas jungtis prie airių maldų už Lietuvą.

- Ispaniškai kalbančių krikščionių pasaulyje yra 207 milijonai. Ispanų kalbą naudojančių krikščionių daugiausia visame pasaulyje. Antrą vietą užima anglų kalbą naudojančieji krikščionys. Šių yra 196 mil. Trečia vieta priklauso portugaliskai kalbantiems — jų 128 milijonai.

- Viskonsine Manitowic katalikų parapija, kur bedarbių susidarė net 14%, nusprendė sustiprinti savo pagalbą vargstantiems. Labiau pasiturintieji parapiečiai pasižadėjo duoti paskolas mažomis palūkanomis. Sv. Vincento draugija padės neturtintiems apsirūpinti drabužiais, bus suorganizuota parama maistu, parapiečiai reikale parūpins butus apsigyventi, reikalingiems bus teikiami nemokami patarimai, nebus atmesti moksleiviai, jei tėvai neišstengs užsimokėti už mokslą toje katalikų pradžios ir aukštesniojoje mokykloje. Taip pat jie pasiryžo kitas parapijas skatinti daugiau susirūpinti neturtinčiaisiais.

J. Pr.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Vladas Kulbokas. LIETUVIŲ LITERATŪRINĖ KRITIKA TREMTYJE. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija Romoje 1982 m. Spaustuvės išlaidos apmokėtos Veronikos ir Vlado Kulbokų lėšomis. 570 psl., kaina nepažymėta.

Anatolijus Kairys. PAŽADŲ DVARAS. Tautosakinis romanas. Viršelis ir aplankas dail. A. Sutkuvienės. Išleido Liet. knygos klubas 1982 m. Čikagoje. 243 psl., kaina 8 dol.

Birutė Pūkelevičiūtė. MARCO POLO LIETUVOJE. Apsakymai. Dailininkas Kazys Veselka. Išleido Liet. knygos klubas 1982 m. Čikagoje. 307 psl., kaina 10 dol.

Lidija Šimkutė. PRISIMINIMŲ INKARAI. Eilėraščiai. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 7338 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629. Kieti viršeliai, 80 psl., kaina 6 dol.

Stasys Maziliauskas. PIONEER PRINCE IN USA. An historical account of Prince Demetrius Augustine Gallitzin and his eminent relatives. Kieti viršeliai, 159 psl., kaina 10 dol. Išleido Amberland Publishing Co., 1813 Larchwood Ave., Troy, MI 48084.

Šis ypatingas mūsų istorinio valdovo Gedimino ainis pasidarė žinomas daugelyje tautų, tuo būdu tapdamas mūsų jungtimi su tomis tautomis. Rašant apie jį, buvo gera proga iškelti pasauliui mūsų tautos didingą praeitį, o iliustracijomis — jos tragišką dabartį. Per jį mes galime atkreipti kitų tautų dėmesį į mūsų tautos rūpesčius.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No. 52. Leidžia Amerikos lietuvių R. K. kunigų vienybė.

LITUANUS. Vol. 28, No. 4. Šį numerį redagavo Jonas Zdanys. Lituanus, 6621 S. Troy, Chicago, IL 60629.

NAUJOJI VILTIS. Politikos ir kultūros žurnalas. Nr. 15. Redaguoja Aleksas Laikūnas. Administratorius Bronius Kasakaitis, 7150 S. Spaulding Avenue, Chicago, IL 60629. Šio numerio (200 psl.) kaina 5 dol.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. Kr. Donelaičio lituanistinų mokyklų mokinių laikraštėlis. Nr. 1 (93). Spaudai paruošia mokyt. Danutė Bindokienė.

DVIDEŠIMT KETVIRTASIS "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Dvidešimt ketvirtasis konkursas bus atskirai suaugusiems ir jaunimui. Suaugusiems skiriama tema — **Šiandieninės šeimų problemos**. Čia galima rašyti apie įvairiausias šeimų problemas: pasiruošimas šeimos gyvenimui, santykiai tarp vyro ir žmonos, tarp tėvų ir vaikų, kas padeda šeimoms išsilaikyti, kas jas griauja, pavydas šeimoje, skyrybos, neištikimybė, mišrios šeimos (religiniu, tautiniu, išsilavinimo atžvilgiu), problemos, vykstant gyvenimo permainoms ir t.t.

Jaunimui skiriame šešias temas: 1. Kaip vertinti mūsų jaunimo tikėjimą? 2. Jaunimo pažiūra į moralę. 3. Užuoat keikus tamsą, geriau uždegti bent mažą žvakutę. 4. Ar nauda, ar našta būti lietuviu svetimame krašte? 5. Ar galima išlikti lietuviu be lietuvių kalbos? 6. Vyresnieji nesuprantami: vienaip kalba, kitaip elgiasi.

Vyresniųjų rašinio ilgumas turėtų būti maždaug 2000-3000 žodžių, jaunesniųjų — gali būti trumpesnis. Straipsniai, pasirašyti slapyvardžiu, įdėjus atskirame vokelyje savo tikrąją pavardę, adresą ir telefoną, turi pasiekti redakciją ne vėliau kaip 1983 m. kovo mėn. 15 dieną.

Vyresniesiems skiriamos trys premijos: I — 200 dol. (mecenatai Gediminas ir Sofija Mickevičiai), II — 150 dol. (mecenatas Vytautas Vizgirda), III — 100 dol. (mecenatė Veronika Janušaitienė). Jaunesniesiems skiriamos taip pat trys premijos: I — 75 dol. (mecenatas N.N.), II — 50 dol. (mecenatė Stefanija Rudokienė), III — 25 dol. (mecenatas N.N.).

Jaunimo konkurse gali dalyvauti asmenys iki 25 metų amžiaus, o vyresniųjų — visi. Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų lietuviams" metinėje šventėje gegužės mėn. 1 d. Jaunimo Centre.

Meninę programą atliks solistė Rūta Pakštaitė.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" EKSKURSIJA

Ketvirtoji "Laiškų lietuviams" ekskursija bus šių metų birželio 4-22 d. Aplankysime Norvegiją, Švediją, Suomiją ir Daniją. Pasigėrėsime nepaprastai gražia Skandinavijos gamta ir išsiilgta Baltijos jūra. Kelionė, įskaitant maistą, pirmos klasės viešbučius, ekskursijas, arbatpinigius, iš Niujorko — 2295 dol., iš Čikagos — 2435 dol.

Vietų skaičius ribotas, tad kas šia kelione domisi, skubiai tesiregistruoja mūsų kelionių biure: American Travel Service Bureau, 9727 South Western Ave., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

Kadangi pernykštėje kelionėje visus labai sužavėjo Ispanija ir Liurdas, tai kai kurie pataria ir šiais metais suorganizuoti panašią kelionę. Jau daug kas yra gavęs informacijas, kad tokia kelionė numatoma nuo rugpjūčio 27 d. iki rugsėjo 10 d. į Madridą, Liurdą, Paryžių. Jos kaina: iš Niujorko — 1795 dol., iš Čikagos — 2045 dol. Jeigu kas šia kelione domisi, tegul kaip galima greičiau praneša minėtam kelionių biurui arba "Laiškams lietuviams", nes nuo jūsų skubaus atsiliepimo priklausys, ar ši kelionė įvyks.

Visos čia minėtos kainos gali šiek tiek pasikeisti į vieną ar į kitą pusę.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Marija Stankus-Saulaitė, Nijolė Užabalienė, Gediminas Vakarīs. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuve, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.